Søllerød bogen 1970

Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune

Søllerødbogen 1970

Søllerødbogen 1970

udgivet 1971 af

Historisk-topografisk Selskab for

Søllerød Kommune

INDHOLD

Vedbækfiskerne. Fiskerliv i Vedbæk før og nu
Af journalist *Ady Rechnitzer* 9
Heri *Ella Ellekildes* samtale med
Sophie Johannessen fra Holte Juleblad 1935
»Fiskerliv i Vedbæk« 19-29

Frederik VII og Skodsborg
Af professor, dr. phil. *Roar Skovmand* 83

Årsberetning 1969-70
Ved professor, dr. phil. *Roar Skovmand* 123

Litteratur om Søllerød Kommune
Tillæg 1970
Ved bibliotekar *Finn Slente* 127

Vedbækfiskerne

FISKERLIV I VEDBÆK FØR OG NU

Af Ady Rechnitzer

Vedbæk er endnu et fiskerleje. Stejlepladserne taler åbenlyst derom. Og går man ned på havnen eller passerer forbi fiskernes huse, fornemmer man, at trods hotel i international stil, trods stor, ny lystbådehavn er villabyens nerve erhvervsfiskerne. De giver os følelsen af forbindelse bagud i tiden, de har skabt et miljø omkring sig og givet Vedbæk dens særpræg.

Midt i virvarret af lakskinnende biler, uendelige rækker af farvestrålende lystbåde, sportsfolk og lufthungrende mennesker, der befolker det store havneområde, passer Vedbækfiskerne deres daglige dont, tilsyneladende upåvirkede af den udvikling, der helt har forandret kystens karakter. For dem går arbejdet, som det er gået næsten uforandret gennem de sidste 50 år.

Den egentlige forandring i Vedbækfiskernes arbejdstilværelse skete, da havnen blev taget i brug i 1918. Nu kunne fiskerne gå til fortøjningsplads uden at skulle hale de tunge både op på stranden. Deres tilværelse blev lettere og muligheden for fangst bedre. De kunne anskaffe større både med kraftigere motorer, udbygge deres bundgarn og opnå bedre afsætningsmuligheder.

Fiskerne har gennem tre, fire, fem generationer holdt til her på kysten; kun lidt har ændret sig i deres livsform og sindelag. Det har været en livsbekræftende følelse at færdes imellem dem og at være kommet i kontakt med »den store familie«, hvis forfædres tilværelse efterhånden også er blevet en virkelighed for mig.

Den danske Øresundskyst tiltrak i forrige århundrede svenske almuefolk, der søgte hertil for at skaffe deres udkomme, når de havde vanskeligt ved at klare tilværelsen i det fattige Sydsverige. Langt den overvejende del af de nulevende Vedbækfiskere har svenske aner, ikke mindst i kvindelinien. Ofte tog unge svenske kvinder arbejde hos danske fiskere som bødepiger, hvis arbejde bestod i at bøde og rense garnet, sætte madding på krog og gøre fisk i stand. Pigerne giftede sig, fortsatte med at hjælpe til med fiskeriet, fik børn, der fortsatte i fædrenes spor.

Selv om en del gik fra erhvervet, blev håndværkere eller næringsdrivende, er dog slægt efter slægt forblevet i fiskerlejet.

Når der en dag ikke længere tørres net ved stejlepladsen vest for havnen, når mændene ikke længere går i bådene i de tidlige morgentimer, og når fiskerbådene ikke længere dominerer billedet i den lille fiskerihavn, den dag har Vedbæk mistet noget af sin sjæl.

EN VANDRING I DET GAMLE VEDBÆK

Robert Hansen Larsen fortæller

I august 1966 besøgte jeg den gamle købmand *Robert Hansen Larsen* i hjemmet i Trørød, hvor han boede hos sin søn, kommunelærer Kjeld Larsen.

Robert Hansen Larsen, der døde den 25. december 1970, var da samtalen fandt sted 93 år gammel, men så åndsfrisk og så god en fortæller, at jeg kunne optage samtalen på bånd.

Det er med bevægelse man lytter til en gammel mands beretning fra en tid, der ligger 80-90 år tilbage. Robert Hansen Larsen blev født på Vedbæk Kro den 24. februar 1873 som ældste søn af ægteparret Hansen Larsen. Hans mor var født Mauritzen og datter af den tidligere kroejer, der havde købt Vedbæk kro den 14. september 1841.

Stranden ved Vedbæk 1871. Maleri af A. P. Madsen. Søllerød Rådhus.
Toldvæsenet havde fra 1810-1865 Alexandria, det senere Miramare. Maglemoserenden løber ud i Øresund omtrent der, hvor båden ligger. Stranden, der oprindeligt hørte til Enrum, blev i 1969 solgt til Søllerød Kommune, der har ladet pumpe sand op og anlagt badestrand.

Vedbæk Havneplads 1866. Maleri af Carl Baagøe. Søllerød Rådhus. Beskåret.
Carl Baagøe malede i 1866 et dejligt billede fra Vedbæk Havneplads. Det meget detaljerede maleri er værdifuldt for den, der ønsker at forestille sig, hvordan der har set ud for godt 100 år siden dér, hvor havnen nu findes. Som en smuk landevej snor Strandvejen sig forbi kroens rejsestald, småhuse og gårde. Huset bagved telegrafbåken ligger der endnu (»Muslingen«), men hele kyststrækningen har ændret karakter. Man kan skimte, at nogle af mændene i båden bærer rundpuldede hatte. Fiskerne yndede denne hovedbeklædning helt op i dette århundrede.

Der var ni børn i ægteskabet; Robert har været en meget vågen og kvik dreng, der har været på færde alle vegne, hvor der foregik noget, og har allerede tidligt haft en glimrende iagttagelsesevne.

Ved hjælp af hans beretning har det været muligt at fortælle om livet så nogenlunde, som det har formet sig i hans drengeår.

De få fiskerhuse, der igennem århundreder har ligget ved Vedbækkysten, menes at have ligget omkring Trørødvej. Kysten dannede her en naturlig bugt, og bådene kunne let trækkes op på den flade sandstrand. Tillige var den gamle Vedbæk kro stedets eneste samlingssted og tilholdssted for de få faste beboere og tilrejsende.

Anlægsbroen ved Alexandria

Da toldetaten i 1810 købte den gamle lystejendom Alexandria, det nuværende Miramare, og indrettede den til toldstation for at lette skibsfarten gennem Sundet og fremme samhandelen imellem den skånske og den danske kyst, blev der her bygget en anlægsbro for skibene.

Denne bro betød, at Vedbæk fik en ganske anden kontakt med omverdenen, for den dårlige og sandede Strandvej var både besværlig og langsommelig at færdes på. Og fiskerne kunne nu lande deres fangst og havde lettere ved at få afsat deres varer.

Robert Hansen Larsen kan fra sin barndom huske, at der var tre større fiskerbåde, der hver med tre mands besætning i efterårsmånederne gik til Korsør, hvor der blev fisket sild. De kom en gang imellem hjem og lagde til ved toldbroen og solgte væk af lasten. Når de ikke kunne sælge flere sild på stedet, lejede de en vogn og kørte op i landet med fangsten, hvor den blev afsat hos bønderne. Når der var udsolgt, sejlede de igen til Korsør, for atter at komme hjem at lande sildene.

Man kan let forestille sig, at der i sommermånederne har været livligt omkring broen, der lå lige syd for den store kroejendom. I sommerhalvåret fra 1828 gik der fast »Lysttour« fra Toldboden til Bellevue og Vedbæk, når vejret tillod det. Det var Danmarks første dampskib *Caledonia*, der var sat ind på denne rute.

Vedbæk var fra den tid ikke længere et lille fiskerleje, hvor tilfældige rejsende tog ind på kroen (Vedbæk har i 1861 8 fiskerfamilier: 6 har jævnt udkomme, 2 lever i ussel forfatning som følge af uordentlighed). Det blev nu et yndet udflugtssted, livligt besøgt af søndagsgæster, og snart opdaget af københavnere, der ønskede at holde sommerferie ved den smukke kyst.

Sommergæster

Mulighederne for at leje sig ind hos den lokale befolkning var i de år begrænset, men der er ingen tvivl om, at de få fiskerhuse tidligt blev opdaget som egnede feriesteder, om end de har været beskedne.

Det var ikke meget, det sparsomme fiskeri kunne give kystfiskerne, der på dette tidspunkt ikke rådede over bundgarn, men anvendte bakkefiskeriet.

Ganske vist supplerede mange det magre fiskeri ved at fiske sten, som blev ganske godt betalt, men mulighederne for at kunne tjene ekstra ved udlejning og for at kunne bygge sig bedre boliger blev forøget, da sommergæsterne for alvor begyndte at indfinde sig. Der lå store åbne strækninger omkring kysten nord for kroen, der var egnede til udstykning.

Udstykning

Lidt efter lidt voksede der en bebyggelse frem, fordi kroejer *Jens Hansen Larsen*, kaldet »Odin«, omkring 1878 begyndte at udstykke fra sin gård. Kroen gik i disse år godt, for med dampskibene kom mange gæster, og den ene vognfuld glade udflugtsgæster efter den anden svingede op foran kroen: sangforeninger fra hovedstaden og bønder fra Amager på deres årlige udflugt, matroser fra orlogsskibene og københavnske borgere, der ønskede at få lidt frisk søluft. På en søndag kunne krohaven være tæt bepakket med gæster, og ofte boede tredive, fyrre gæster på kroen. Landbruget, der hørte til kroen, havde nu ikke længere nogen økonomisk betydning for kroejeren.

Robert Hansen Larsen fortæller iøvrigt, at hans far opkøbte levende kreaturer og fjerkræ i Skåne og lod dem fragte til Vedbæk. Nogle ænder, der var kommet til Vedbæk i en kasse, har øjensynligt følt

hjemvé, idet de efter »frigivelsen« forlod den sjællandske kyst og svømmede tilbage til Skåne!

Vejanlæg

Da udstykningen for alvor tog fat, anlagdes øst-vest-gående veje: Margrethesvej og Olgasvej blev opkaldt efter kroejerens døtre og Marievej efter hans kone, mens Larsensvej er opkaldt efter ham selv. Stationsvej, eller som den tidligere hed Jernbanevej, blev først anlagt, da kystbanen Klampenborg-Rungsted anlagdes i 1897, og Vedbæk station blev bygget.

Byggeri

Før 1870 havde kun ganske få københavnere bygget huse selv, men mange ville gerne leje en sommerbolig. Det blev derfor ikke nogen dårlig forretning for fiskerne at investere i huse, der kunne gøres egnede til udlejning. Selv klarede fiskerne sig sommeren igennem i et udhus, et garnhus eller et redskabsskur. Der blev bygget livligt i årene efter 1870, men Robert Hansen Larsen fortæller, at der i dag stadig ligger huse, der er langt ældre end fra denne periode.

Lad mig tage Dem med på en vandring i det gamle Vedbæk, hvor der endnu er mange vidnesbyrd fra den tid.

Strandvejen nr. 404

Over for Stationsvej ligger en lang længe, Strandvejen nr. 404, med gavlen ud imod Strandvejen. Det er det nordligste af de huse, der engang var fiskerboliger. I fyrre år har grøntforretningen »Torvehallen« haft udsalg i et udhus her. Fru *Ellen Olsen,* kaldet »styrmand«, har sammen med sin mand og de andre beboere passet det hele så net, så meget af den gamle idyl er bevaret. Fru Olsen er datter af fiskerfamilien Jørgensen fra Rungsted. Grønne plæner skråner let ned imod Øresund, sirlige urtehaver og småskure med grønmalede døre. Meget anderledes har det sikkert ikke set ud for hundrede år siden. Blot hang der dengang net til tørre på stejle, og skurene var fulde af redskaber og garn. På den flade strand lå fiskerbådene, og lugten af olietøj og transtøvler blandede sig med duften fra jasminer og bonderoser. Hønsene har kaglet og julegrisen øffet i skuret helt nede ved stranden.

Robert Hansen Larsen fortæller, at hans bedstefar, kroejer *Lars*

Strandvejen 404-406, 1968. Omkring 1860 opførte kroejer *Mauritzen* tre lange længer til fiskerboliger forskellige steder i byen, fordi en del fiskerhuse var brændte. Ligesom nu boede der flere familier i hver længe. Et hus af lignende type blev nedrevet, da Gøngehusvej (Engvej) skulle udvides. På Strandvej 405 lå det tredie hus – nedrevet 1970.

Engvej nr. 6

Strandvejen nr. 403 og 405

Strandvejen nr. 404

Mauritzen, omkring 1860 lod opføre tre næsten ens huse til fiskerne forskellige steder i byen. Det ene, der lå på Engvej nr. 6 (nu Gøngehusvej nr. 6), blev nedrevet, da vejen i 1966 blev udvidet. Det andet, der blev nedrevet december 1970, lå på Strandvejen nr. 403 og 405 lidt nord for »Marina«, medens det tredie som nævnt ligger ned til stranden.

Huset indeholder fire lejligheder, men selv om der nok kan synes småt indendøre, er de frie omgivelser et eldorado for beboerne. Mange fiskerfamilier har haft deres bolig her, og man kan næppe undre sig over, at *Holger Drachmann,* der i vinteren 1880-81 havde lejet det store Strandvejshus »Tårnhøj« (nr. 426), har fundet inspiration til nogle af sine noveller om fiskerne i dette miljø.

Den svenske fisker *Meneør* eller *Minør,* som han kaldtes, slog sig ned i Vedbæk, hvor han fiskede sammen med *Jens Mogensen.* »Jens Mons« og »Minør« kuldsejlede og lå længe og kæmpede i vandet, men reddedes i land. Man lagde »Jens Mons« over sengekanten og fik alt saltvandet ud af ham, så han ikke fik mén af den kolde omgang. Værre gik det »Minør«. Han var en stor, stærk karl, der ikke ville lade sig mærke med, at en smule saltvand i lungerne skulle slå ham ud. Han gik på kroen og tog sig en ordentlig dram og lod ikke nogen hjælpe sig med at få vandet ud af kroppen. Han blev meget syg, og på hospitalet måtte man tappe vandet ud gennem ryggen. Efter et langt sygeleje døde han.

Der boede også en anden svensk fisker i huset på den tid: *Janne Rasmussen,* aldrig kaldet andet end *Jan.* Han var født i »Rååes Grund«, sagde man, i 1846 og var gift med den lidt ældre Ane, der var født i Borstahusen i Sverige i 1836. De fik en datter, Christine, der giftede sig med sønnen fra den gamle smedie på Strandvejen.

Ane Jan, som hun blev kaldt, gik med fiskekurven på ryggen to gange om ugen til Nærum og Havarthigården.

Hun fortalte engang, siger hendes barnebarn, fru E. Malmsten, at

»Oste-Hanne« *(Hanne Nielsen)* nok var dygtig til at lave ost, men fisketilberedning forstod hun sig ikke meget på.

»Det er en skidt og blød fisk, I kommer med fra Vedbæk«, skal hun have sagt til Ane.

»Det er fordi, I ikke forstår at tilberede den«, svarede Ane, der nok har været en smule stødt over kritikken.

»Hvis I gør fisken klar på panden, skal jeg nok stege den, når jeg kommer forbi senere på formiddagen«, sagde Ane.

Og så viste hun dem på Havarthigården, hvordan en fisk virkelig skulle steges. »Der skal stærk varme til, og så skal det gå hurtigt, ellers bliver den blød«, sagde hun på sit skånske mål.

På sine ældre dage bødede Ane garn hos Asser og Olsen. Hun blev 92 år og døde 1928.

Fisker *Peter Asser* har også boet i dette hus. Madam Asser gik i sin høje alder og solgte fisk. Man købte »en ret« fisk for én krone, og hun leverede den istandgjort, en ret ål kom til sidst til at koste 1.50 kr. Det var for dyrt, sagde mange, men man købte den nu alligevel.

Strandvejen nr. 402

Huset efter den lange længe (nr. 402) købte slagtermester Eiberg af fisker Peter Olsens bo.

Peter Olsen var eneste søn af *Ole Asser* (f. 1836 i Tårbæk), der som ganske ung kom til Vedbæk sammen med sin bror Peter Asser.

De unge drenge blev medhjælpere hos Vedbækfiskerne, og Ole Asser giftede sig med den syv år ældre bødepige Kersten, der sammen med sine to brødre var kommet til Vedbæk fra Sverige. De fik kun den ene søn *Peter*, som til gengæld huskes som Vedbæks smukkeste og vel også dygtigste fisker. Han fik navnet Peter Olsen, fordi han var søn af *Ole* Asser. Hans farbrors slægt beholdt navnet Asser, og alle Asserne i Vedbæk er efterkommere fra ham, selv om de nu staver navnet Adser.

Vi vandrer videre for at se på Vedbæks andre gamle fiskerhuse.

Strandvejen nr. 380

Vi bliver på vandsiden og stopper op ud for »Det gamle Købmandshus« (nr. 380), der er en lang lerklinet længe med stråtag. Huset er fra

Ole Asser (Assersen) blev født i Tårbæk 1836 og gift i 1864 med *Kersten*, søster til den Vedbækfisker, *Peter Jensen*, han var medhjælper hos. Kersten og Peter Jensen og en anden bror, *Jens Mogensen*, var alle kommet til Vedbæk fra Råå i Sverige. De må have klaret sig godt på den danske Øresundskyst, for de to brødre byggede nette huse, der står den dag i dag. Kersten og Ole fik kun én søn, der til gengæld blev Vedbæks store fisker *Jens Peter Olsen*, far til nulevende Vedbækfiskere.

før den tid, hvor man grundmurede, og menes at være et af de ældste huse på Vedbæk Strandvej.

For ca. 100 år siden ejedes det af fisker *Peter Jensen* – en bror til den Kersten, der giftede sig med Ole Asser.

Strandvejen nr. 368

En anden bror, *Jens Mogensen*, byggede i 1849 et hus (nr. 368) lidt syd for Peter Jensens hus lige over for Gøngehusvej, det er grundmuret og er nu smukt restaureret.

Inden »Det gamle Købmandshus« ligger en lille sti, der af ældre kaldes Captynsvej, opkaldt efter sognerådsformand, tømmerhandler Cornelius Captyn, der har landet sit tømmer her. På højre side af denne ligger et lille bitte hus, hvor mange fiskerfamilier i årenes løb har boet og her haft deres både trukket op på den flade strand.

Ane Jensen

Jens Mogensens datter *Ane* blev født, inden han tog til Danmark, i hvert fald siges det, at hun er født på Kongsgården på Hven. Hun har været en virkelig nydelig pige at dømme efter et enestående fotografi af hende (side 23), der findes i hendes slægt. Det må være taget omkring 1850 og kan måske være et af de få eksisterende fotografier af fiskerpiger fra så tidlig en periode.

På bagsiden har hendes datter Sophie skrevet med blyant: Billedet ønskes malet i olie på lærred. Færdigmalet inden 15.12.33. Øjne: mørkebrune. Hår: sort. Forklæde: sort silke med striber. Hue: sort med hvid strimmel.

Man mener ikke, billedet nogen sinde blev malet, men fotografiet fortjener i hvert fald at blive bevaret for eftertiden.

Gøngehusvej 7, 1968. Længen opført 1897-98 af materiale fra det nedrevne skovløberhus, »Helleholm«, ved Folehavens østlige skovbryn. Det indrettedes til fire lejligheder, hvor bl.a. fisker *Laurids Rasmussen* (ansat hos fisker *Harald Jensen)* boede. Huset kaldes af gamle Vedbækkere *»Panoptikon«*. I baggrunden ses Hotel »Marina«.

Ane blev stammoder til en ret stor slægt, hvoraf mange bor i Vedbæk endnu, men ingen nulevende er fiskere.

Hun giftede sig med fisker og tømrer *Johannes Frederik Jacobsen* og kom til at bo lige over for sin fars hus.

Deres ældste søn, *Jens Peter August Johannessen,* var fisker og blev Vedbæks første havnefoged, da havnen stod færdig i 1919.

En datter, *Sophie Johannessen,* forblev ugift. Sophie blev en kendt skikkelse i Vedbæk. Hun havde oprindeligt fransk vaskeri, men fik senere sammen med sin far borgerskab til at sælge konfecture og hjemmelavet is fra en lille bod (den senere Kronborgkiosk).

Strandvejen nr. 401

»Annasminde«, (nr. 401), som hun arvede fra sine forældre, blev bygget i 1887 på en grund, hvor der havde ligget et lille fiskerhus siden 1813. Sophie har som alle børn af fiskerne dengang måttet

hjælpe til med at binde garnet, bøde nettene og sælge fiskene. Der findes et billede, hvor hun står med sin fiskekurv (side 27). Hun har altid været i fuld sving med et eller andet arbejde, og på sine ældre dage så hun meget forslidt ud; kroget og nærmest pukkelrygget, men ukuelig. Hver dag tog hun en god snaps til sin frokost – det styrkede, sagde hun. Hun var meget overtroisk og turde f.eks. aldrig gå forbi det gamle toldsted. Det spøgte, sagde hun. Som ung gik hun to gange om ugen til præst i Trinitatiskirken i København. Hvis der ikke lige var kørelejlighed med en eller anden arbejdsvogn, gik hun hele vejen, men da i en stor bue uden om toldstedet. Nevøen *Johan Johannessen*, der har været behjælpelig med at give oplysninger vedrørende denne slægt, har en særpræget erindring om Sophies lægekunst: fik hun et sår, en brandvabel eller lign., skyndte hun sig at tage et spindelvæv på. Det lægte og helbredte, påstod hun.

Selv højt op i årene havde hun en glimrende hukommelse, og den bedste skildring, der er givet af Vedbæks fiskerliv for ca. 100 år siden, skyldes hende. Eftertiden vil med rette kunne berømme den da 86-årige Sophies hukommelse.

Fru Ella Ellekilde har i Holte Juleblad 1935 gengivet en samtale, hun havde med *Sophie Johannessen:*

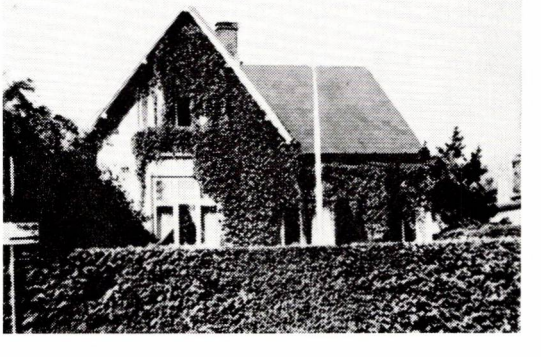

»Annasminde«, *Sophie Johannessens* hus, Strandvejen 401, opført 1887, nedrevet 1962 ved vejreguleringen i forbindelse med det store hotelbyggeri. Her lå også »Kronborgkiosken«, der ejedes af Sophies nevø, *Johan Johannessen.*

Af Ella Ellekilde

Der er vist ikke mange af Holte Juleblads læsere, som ikke har været i Vedbæk, men der er nok kun få, der kender Vedbæks ældste beboer, min gamle veninde, den 86-årige fiskerpige Sophie Johannessen, som bor alene i sit eget pæne lille hus »Annasminde« midt i det gamle Vedbæk. På billedet side 25 ser vi gamle Sophie i hendes unge dage sammen med hendes fader, fisker og tømrer *Johannes Jacobsen* (1824-1906), der var med som mariner, den gang Thorvaldsens værker blev hentet hjem fra Rom med fregatten Rota, og sidenhen var med ved Ekernførde. På billedet side 23 ser vi Sophies moder *Ane Jensen*, hun var født i Kongsgaarden ovre på Hven.

Hvor mangen eftermiddag har jeg ikke tilbragt i gamle Sophies hyggelige stue med de fine gamle mahognimøbler, de pæne kobberting og de smukke billeder af slægt og venner. I dag tager jeg Holte Juleblads læsere med ind i hendes stue og beder dem lytte til, hvad gamle Sophie har at fortælle om arbejde og fest, liv og mennesker i og omkring Vedbæk for over halvfjerds, ja næsten for firs år tilbage. Minderne sprudler frem som et fyrværkeri, ustandselig vekslende, just som de dukker frem i hendes erindring.

Vedbæk omkring 1855

»Hvordan så der ud her i Vedbæk i Deres barndom, Sophie?« spørger jeg. »Alt var vel helt anderledes.« – »Anderledes, ja her var anderledes, kan De tro, da var der marker hele vejen langs stranden. Søen, den har taget 15-20 alen land med alle stejlebakkerne. Her, hvor nu 'Annasminde' ligger, var der eksercerplads for marinen i min tidligste barndom. Det hus, der ligger lige overfor, byggede min morfader *Jens Mogensen* i 1849. Derhenne, hvor nu de sammenbyggede huse ligger, lå der to dejlige gamle fiskerhuse, kan De tro. De havde sådan en forskrækkelig bunke ribs, så de hele sommeren levede af rødgrød, fordi de skulle have brugt ribsene op. Henne ved Trørødvejen boede

Ane Jensen (1824-1897) blev født på Kongsgården på Hven som datter af fisker *Jens Mogensen* og *Bendte Asserdatter*. Hun kom sammen med sine forældre og faderens to søskende *Kersten* og *Peter Jensen* til Vedbæk, hvor de slog sig ned som fiskere. Ane blev bødepige og gik med fisk, hun giftede sig med den jævnaldrende genbo, *Johannes Frederik Jacobsen* (1824-1906), søn af en tømrer, der havde sin lille ejendom på vestsiden af landevejen (Strandvejen). Johannes Jacobsen var som mariner med på fregatten Rota, dengang Thorvaldsens værker blev hentet hjem fra Rom, han var som faderen tømrer, men blev senere fisker. Ægteparret fik to børn, *Sophie Johannessen* (1849-1942) og *Jens Peter August Johannessen* (1861-1928), Vedbæks første havnefoged. Hvornår billedet er taget, vides ikke, men Ane kan næppe være mere end 30 år, altså et overordentlig tidligt fotografi, enestående vel bevaret.

bådebygger Jensen, men han blev alt for gammel til at bygge både, og hans både duede ikke. Men Jens Ellekilde fra Snekkersten, han er jo af Deres mands familie, han kom så og byggede nogle dejlige både til os.

De kan tro, det var både, de var gode, og de var stærke. Der boede ikke mange københavnere den gang om sommeren uden *Nicolai Hvidt*, De ved nok ham, der står en statue af i Ørstedsparken, han var så god og så hjælpsom, han hjalp alle dem, han kunne. Han havde en dejlig poppedreng, og den kunne tale. Den råbte hver dag, når den så den gamle bådebygger gå til kroen: 'Nu går den gamle bådebygger til kroen og skal have en halv pægl'. Det blev poppedreng ved med at sige, til den havde set ham komme tilbage fra kroen, så råbte den: 'Nå, det var godt'. Lys på gaden som nu var der ikke noget, der hed, da jeg var barn, vi havde kun tranlamper i stuen og siden tællelys, og dem støbte vi selv.« – »Så måtte her rigtignok være mørkt om efteråret og om vinteren?« – »Mørkt, ja De kan tro, her var mørkt, der var somme tider helt begende mørkt. En morgen klokken fem kom en af bådene uheldigvis på tværs ud, og *Peter Olsen* faldt i vandet og druknede, for der var ingen, der kunne se ham.« – »Ja, De måtte vel tidligt op den gang?« – »Tidligt, ja De kan tro, vi måtte tidligt op. Vi børn måtte op sammen med de voksne klokken tre-fire om morgenen. Der var jo ingen havn dengang, og hele byen måtte hjælpe til med at sætte bådene ud. Og så af sted ud for at drage garn. Ovre ved Hven havde vi fiskepladserne, og der fiskede vi om sommeren.« – »Hvad fiskede de så?« – »Rødspætter, og De kan tro, det var rødspætter, halvandet og to pund stykket, og de var billige, 2 skilling for stykket af de mindre og 8 skilling for pundet af de store. Så var der skrubber, hvillinger, græstorsk.« – »Græstorsk?« – »Ja, græstorsk, sådan hed de, de gik på græs sammen med rejerne, og dem åd de, og derfor var de så lækre. Bankdirektør *Haagen*, der har bygget *Egebakken*, købte mange græstorsk af os, men kan De forstå, at folk ikke nu vil spise torsk om sommeren. Somme tider var der også rokkefisk i garnet, stør og havkat. Huha, havkat, nu spiser de jo havkat, men jeg skal ingen havkat have.« – »Men stør spiste de vel?« – »Nej, den gang spiste vi heller ikke stør. En gang, fader havde fanget en stor kammerat, gik

Dagligliv i Vedbæk omkring 1855

Tømrer og fisker *Johannes Frederik Jacobsen* (1824-1906) bøder garn sammen med datteren *Sophie* (1849-1942). Johannes Frederik Jacobsen var født i Vedbæk (søn af gårdbruger *Jacob Jensen*, f. 1795). Det fædrene hus lå nær stranden og blev senere nedrevet til fordel for et mere tidsvarende hus »Annasminde«. Johannes Jacobsens datter, Sophie, hjalp til med garn og fisk, og da faderen blev for gammel til at fiske, løste de sammen borgerskab og åbnede en lille kiosk (senere kaldet Kronborg-kiosken), hvorfra de solgte hjemmelavet is og konfecture.

han hen til *Frederik den Syvende* på Skodsborg med den, og han blev så glad, så glad, den stør skulle hans gemalinde også have at se, og så gav han fader en femdalerseddel.

Når så mændene havde fanget fiskene tidligt om morgenen, så var det kvindernes sag at afsætte fisken, og så travede man af sted ind i landet til Hjortekær, Rådvad, Stampen og Gammel Holte. Gammel Holte, De kan tro, at Gammel Holte dengang var noget andet end nu, nu er det jo en pæn by, men den gang var de så fattige, så fattige. De var også nogle rigtige grise dér i Gammel Holte. Der var en, de kaldte pølsemor, hun lavede pølser, mens ungerne stod over karret med blod og kæmmede lus ned. Pølserne blev solgt til København, for københavnerne kan jo æde alt sådan noget, de kunne jo ikke vide, hvor det kom fra. En dag sagde hun til mig: 'Vil du ikke have en pølse og noget kaffe', men jeg skulle ingen pølse have. Nej, så var det anderledes med *Ebbe Smed*, han skulle altid have den fineste torsk og sild, og han gav rigelig betaling derfor. Han var klog, Ebbe Smed, og han har da også kureret mig for edder i en finger, han smurte salve på den. Ebbe havde tegnet en ring omkring hvert af sine frugttræer og buske, og kom der nogle tyveknægte inden for den ring, måtte de blive stående der hele natten uden at kunne flytte sig, til Ebbe kom og gav dem fri om morgenen. Ebbe var 70 år, da jeg var 15 år. Han var en stor, svær mand, og alle var glade for ham, undtagen tyve og prangere, de frygtede Ebbe.

Ja, man så og hørte meget, når man sådan gik fra sted til sted med fiskekuben på ryggen. Somme tider fik man både ærter og grønkål og flæsk til middag på én dag, og somme tider slet ingen ting. Når man havde helt udsolgt, kunne man have en tre, fire marks penge for en hel dags slid. Man skiftedes gerne til at gå med fisken, og for dem, der blev hjemme, var der også nok at gøre. Garnene skulle tørres, bødes og stenes, så de var i orden til næste gang, de skulle ud.

Men der var mere end det, for bådene skulle hver dag gøres rene,

Sophie Johannessen (1849-1942) var datter af den svenskfødte Ane, der som bødepige kom til Vedbæk. Hendes far var rigger og fisker *Johannes Jacobsen.* Sophie var ugift og boede hele sit liv i Vedbæk, hvor hun var behjælpelig med garn, fisk og alt, hvad en fiskerpige måtte gå til hånde med. Hun vandrede i tyve år med fiskekurven fra Vedbæk ad Trørødvej og Rundforbivej til Lundtofte.
Det er Sophie, der til Ella Ellekilde fortæller den dejlige beretning om Fiskerliv i Vedbæk.

og om aftenen skulle de trækkes op på land. Det hjalp hele byen med til«. »Hvad fik de så at spise sådan en ganske almindelig dag?« – »Ja, om morgenen klokken fire fik de kaffe, og klokken ni fik de kogt sild og fedtebrød og ost og så en kop kaffe med sigtebrød til. Om eftermiddagen bødede konerne og pigerne garn, og mændene fiskede sten, når da vind og vejr var til det. De havde store jernriver, som smeden

lavede til dem. Det var et skrækkelig tungt arbejde, men de fik det godt betalt, de fik 12-15 rigsdaler for hver favn, de kunne aflevere til vejvæsenet på stenpladserne i Charlottenlund. Var det særlig godt vejr, blev mændene derude, og kvinderne roede ud med 'festbekost' til dem.

Hver torsdag var det skik, at de fattige fra Gammel Holte fik al småfisken og affaldsfisken. Så drog de i flok og følge til Vedbæk, og når man så mødte dem i Trørød, så råbte de alt, hvad de kunne: 'Er der nogen fisk i Vedbæk i dag?' Ja, sagde jeg, der er nok af dem, og så fo'r de af sted med sækken på nakken, mænd, kvinder og børn. Hos frk. *Rieffestahl* på Frydenlund blev der hver torsdag lavet nogle vældige gryder øllebrød til dem, og bagefter fik de pandekager. Der var nu ikke meget sukker i øllebrøden, for det var jo så dyrt dengang, anderledes end nu. Men de fik da maden sat til livs, og så videre ned til Vedbæk at få sækkene fyldt med småfisk til hele ugen.

Fiskerkoner med kurven på ryggen

Var der nu flere gode fisk, end vi kunne få afsat oppe i landet, så måtte vi til København med dem. Så gjaldt det om at få at vide, hvem af bønderne, der skulle til byen med tørv, brænde eller hø, for at få lov at køre med. Fisken blev solgt ved Gammelstrand. Om aftenen kørte vognene hjem, fulde af møg, så blev der lagt et dækken over, og så sad man varmt og godt. Men det hændte også mange gange, at man måtte trave hele vejen hjem fra København i sne og sjap og slud til højt op ad de langskaftede støvler; der var ingen ordentlig vej som nu. Tungt tøj havde man også på, grove hvergarnsskørter, strikkede eller syede hvergarnstrøjer, og om vinteren endnu en trøje udenpå og et sjal bundet om brystet. På hovedet havde man et trekantet tørklæde lagt over et stykke stift papir.

Når man så langt om længe kom hjem fra København, var der nok at gøre; vi havde ikke en ledig stund. Der var nye garn at knytte, der var uld at spinde, ja, hamp og hør til selve garnene at tilberede. Hør og hamp til garnene fik man fra Rusland, og rokken til at spinde den

Sophie Johannessen fotograferet på sin 92 års fødselsdag i 1941.

på kom fra Sverige, den var meget større end en almindelig rok. Den danske hør og uld var god nok til tøj, men den var ikke stærk nok til garn. Ulden fik man i sækkefulde fra Enrum og Smidstrup. De gav 2 mark 4 skilling for pundet. Hørren til tøj brød man selv. Der blev lavet lange riller i jorden, og der blev gravet jernstolper ned. Over dem blev der lagt træstænger, og oven på dem lagde man de udbredte hørknipper. I rillerne var der lagt tørv, og den blev bragt i glød. Man skulle passe på, at den ikke slog ud i lys lue, for så brændte hørren, man skulle holde en passende varme, så at hørren kunne blive brudt og skallerne kunne løsne sig. Man måtte stadig vende og dreje hørren, til den var så tør, at skallen kunne falde af. Ja, så blev hørren bragt i hus, og nu skulle den skættes, det vil sige, at hørren skulle tærskes igennem med skætten, en slags træøkse. Så skulle det, der blev tilbage, hegles på en karte, så blårene blev skilt fra og kun den fine hør var tilbage, og så kunne man begynde at spinde hørren til tråd. Kromand *Mauritzens* gamle Jette lavede mad til alle dem, der brød hørren for kromanden, det var hele fortjenesten den gang. Ja, hos kammerherre *Rosens* på Henriksholm brød vi også hør, og der fik vi en krone om dagen, og det var mange penge dengang, men vi ville alligevel helst være med, når det var hos kromandens, for det var morsomst. Om sommersøndagene var der også nok at gøre for os tøser, for så kom alle Nybodersfolkene herud. Der kunne være 50 vogne i det hele. Vi to tøser, min søster og mig, måtte så hjælpe kromandens Jette, og det kan nok være, at vi fik os rørt. De skulle have vand på maskine, og de skulle have snittet en masse ost. Dengang havde de lov til at spadsere i Enrums skov og have, og grev *Danneskiold* var så lykkelig og glad, når der bare kom nogle af Nybodersfolkene derind, som han kunne vise sin have til. Når så hele rusen om aftenen var dreven af sted, var vi trætte, kan De tro, men også glade, for så kunne vi godt have tjent en 2 mark og 4 skilling hver. Fik den ene af os mere end den anden, så delte vi lige.

Jul

Ja, arbejde det var der nok af, men fester, det havde vi også, ja, De kan tro, vi kunne feste dengang. Om julen skulle alt være ryddeligt ude og inde, og alle de mange redskaber skulle være bragt på plads. Spinderokken var taget ud af stuen og på loftet, for man måtte ikke spinde imellem jul og helligtrekonger. Der måtte jo ikke gå noget rundt i julen. Der måtte heller ikke vaskes imellem jul og helligtrekonger. Hver fisker havde to grise, og de blev slagtet til julen. På julebordet var der to tællelys, og man måtte passe på, når man klippede lyset, ikke at slukke det, for hvis det skete, skulle der dø en af husets folk i årets løb. Jeg husker godt, at den sidste juleaften bedstemoder levede, da gik det ene lys ud af sig selv. Juleaften fik vi risengrød og ribbensteg og æbleskiver, men der var det ved det, at kød og flæsk måtte ikke bæres ud igen efter måltidet, før efter klokken tolv om natten, for ellers blev fader så vred, så vred. Juletræ kendte vi ikke i min barndom, det kom jo først senere. Så spillede vi kort om nødder, brus, hanrej og sådan nogle spil, men før vi spillede kort, sang vi da julesalmer. Juledag skulle man op klokken syv og gå til Søllerød kirke, for her skulle man ofre til præst og degn. Der var i forvejen delt offersedler ud med navn på, og både mænd og kvinder skulle ofre. Fik præsten tre mark, så fik degnen det halve. Efter gudstjenesten drak man gerne kaffe i Søllerød kro – 8 skilling for kaffe med julekage til, gav man. Så hjem til middagsmaden, men det var jo meget nemt, for maden var lavet før jul. Anden juledag kom jo familien hos os, og så var der igen mad og mad. Var der sne i julen, samlede kromanden ungdommen og sagde: 'Se så tøser, nu skal vi ud og køre i kane, og det så mange, vi kan skaffe heste til.' Jeg skal love for, at det var noget vi kunne bruge.

Overtro

Kromand *Mauritzen* gik aldrig fastende ud til sine kreaturer julemorgen, han skulle i det mindste have spist en æbleskive. Han var en hel time oppe i stalden julemorgen, for alle kreaturerne skulle have brød. Til nytårsaften blev der lavet ny mad, men der blev ikke stegt

Nytår

steg, vi fik grød og klipfisk og æbleskiver. Der var mange løjer nytårsaften med rumlepotter og ærter på vinduerne, og kromand Mauritzen var en af de ivrigste dertil, han døde bare så tidligt. Helligtrekongersaften var der alle steder tre lys i hvert vindue. Så fik de igen æbleskiver, og de sang helligtrekongersvisen, og så skulle der rigtig bestilles noget. Så kom fastelavn. Fiskerne red da ned til Holte, og de var i hvide skjorter og i benklæder med striber, og så blev der festet, og den gamle kromand var så glad, så glad. Fastelavnsmandag gav kromanden en halv tønde brændevin og en tønde øl, og det var vel nok godt. Og så blev der danset Sekstur og Halvfemtetur med vals i og Skotskkvadrille og Pigernes Plage, hvor de skulle danse rundt i hele 25 minutter. I Nærum var der en spillemand, skrædder Andersen, de kaldte ham for Fløjtekarl. Erlandsen fra Øverød spillede fiolin og Basse-Jørgen fra Trørød spillede bas. De kan rigtignok tro, at der blev danset, det var helt grænseløst, som vi dansede, og kromanden sagde: 'Se så børn, nu skal I til bords, og så skal vi have mad!'

Fastelavn

Påske

I påsken var skærtorsdag højhellig, da skulle alle de gamle til alters, og da kørte de altid derop, Lars Askehave og dem alle sammen. Påskedag gik man igen til kirke, ellers blev pastor Wedel tit forarget. Man kunne også leje en vogn for en rigsdaler, og der kunne være en seksotte stykker i den. Det var en åben vogn med stoppede sæder på tværs. Pinsedag måtte de igen i kirke og ofre, og så drog de af og sang:

Nu vift og vaj, du grønne maj,
min palmegren jeg svinger.

Pinse

Anden pinsedag skulle man altid til Sletten, der var pinsefest i Lave skov, og vi sejlede derned med damperen Ofelia. St. Hans aften brændte de tre-fire store bål med heks på. Det fineste bål var det på Toldboden, for her blev brændt tjæretønder. Når så høstsilden var fanget om efteråret, kan det nok være, at der blev festet, og kromand

Lars Mauritzen, han var nok henne fra Gladsakse af, trakterede med punch og æbleskiver. Ja, de skulle kunne more sig i vor tid, som de morede sig i min barndom og ungdom, og det med lidt.

Høstgilde

Fiskerne var også til høstgilde på Enrum, når de havde hjulpet med høsten. På Enrum fik mændene 2 kroner om dagen i høsten og kvinderne 1 krone og kosten naturligvis, og lige så meget øl, de ville drikke, og det gammelt øl med en pind i, der var jo en rom i øllet. De kunne da også få mælk, naturligvis.«

VANDRINGEN GÅR VIDERE

Vi går nu videre ned til den gamle havn og dvæler et øjeblik ved pladsen, hvor der ligger badehuse og skure til roklubber og sejlklubber.

Strandvejen nr. 362

Det hus (nr. 362), der ligger op til parkeringspladsen, og som nu er cafeteria, har, omend det er gammelt, aldrig været beboet af fiskere. Det figurerer på et maleri af *Carl Baagøe* fra 1864 (side 12), dette maleri, der blev skænket Søllerød kommune i 1967 af grosserer Erhardt Andersen, giver et glimrende indtryk af, hvordan dette sted på kysten så ud for godt hundrede år siden. Man ser tydeligt den telegrafbåke, der lå på stranden, dér hvor nu havnepladsen og bådskurene er.

På vestsiden af Strandvejen, på det sted hvor »Vedbæk Hotel« senere blev bygget, og hvor nu »Hotel Marina« ligger, havde telegrafbestyreren sin bolig. Han hed *Jørgen Olsen* og stammede fra Helsingør. En høj, flot mand var han, der tillige røgtede hvervet som lods. Efter ham kom der ikke mere lods til Vedbæk. Når der var kraftig østenvind, kunne det ske, at de skibe, der lå til ankers ude i bugten, drev ind mod kablerne. Så måtte Jørgen Olsen ud i båden sammen med et par fiskere og kappe ankeret, så skibet kom i drift.

Det fortælles, at en stor norsk skonnert engang havde fået kappet ankeret og stødte på grund lidt sydligere. Fiskerne bar mandskabet i

Olesvej 19, 1968. De gamle fiskerslægter havde deres stejlepladser på de flade engstykker vest for stranden. Senere slægter byggede tidssvarende boliger på grundene, men endnu hænger der net i haverne, og garnskurene rummer redskaber til fiskeriet. Her ses *Helge Jønsson* foran familiens hus. Hans nabo, fisker *Arne Adser*, har også bygget på familiegrund.

land, og lasten fra det forliste skib købtes af kromanden. Det var store blokke norsk is, der skulle være sejlet til Stettin til ishuse.

Strandvejen nr. 387

Efter lods Jørgen Olsens død i 1885 overgik arbejdet som telegrafbestyrer til fisker *Peter Andersen*, der var født i »Strandbo« (nr. 387).

Dette hus ligger stadig på Strandvejen – lige over for den gamle havn. Der skal have ligget flere fiskerhuse bag dette, men de er forlængst nedrevet.

Robert Hansen Larsen husker, at hans mor har fortalt om dette hus' beboere:

Peter Andersens far var fisker, og der var i hvert fald fire sønner. De tre tog ud og sejle og til forældrenes store sorg bosatte de sig aldrig i det lille fiskerleje. Først stak de to ældste til søs, og en dag kom de hjem og ankrede op uden for huset i hver sin skonnert. De kom pænt

op og hilste på forældrene, men fik så overtalt den tredie bror til at tage med sig. Det var en stor sorg for moderen, som imidlertid nok har kunnet glæde sig over, at den fjerde søn, Peter, blev hjemme. Han blev så telegrafbestyrer efter Jørgen Olsen og passede samtidig arbejdet som brovægter ved damperen. Helst gik han dog med den guldtressede kasket, men når damperen lagde til, fik han travlt med at putte den guldtressede i en taske og tage matroshuen på!

Af fiskerbørnene blev han aldrig kaldt andet end »Busse-Andersen«, de var bange for ham, fordi han blev meget gal i hovedet, når de løb på stranden foran hans hus. Han ejede hele den strand, hvor den gamle havn nu ligger. Det var en dejlig plet og hans store glæde. Da havnen blev bygget, var han helt ude af sig selv, fordi alt var blevet så forandret, og man sagde, han døde af sorg over, at noget sådant skulle overgå ham.

Strandvejen nr. 385

Lige syd for »Strandbo« ligger et smukt restaureret stråtækt hus (nr. 385). Det har aldrig været fiskerhus. Hansen Larsen fortæller, at det blev bygget som »enkesæde« til hans bedstemor, fru Mauritzen, men hun nåede aldrig at flytte ind i det.

Strandvejen nr. 371

Går vi lidt længere sydpå, ligger der et andet stråtækt hus, »Danahus« (nr. 371). Det har engang været beboet af fiskere. Sidste fisker, der boede der, giftede sig med en velhavende gårdmandsenke på »Krogholmgaard«.

Strandvejen nr. 367

På hjørnet af Trørødvej og Strandvejen ligger et meget gammelt, men velholdt hvidt hus »Strandgården« (nr. 367). Det hed oprindeligt »Davidsminde« og ejedes af en købmand, der drev en meget lille købmandshandel. Hele vinduespynten udgjorde en sparegris, et par træsko og en tovrulle. I bagbutikken var der rulle, og der kunne fiskerne få sig »en lille én« og en god sludder. Hansen Larsen husker nu ikke, at der blev drukket meget blandt fiskerne. De levede uhyre spartansk, og det daglige slid gav dem kun lige til det daglige udkomme.

Fastelavnsmandag gik det dog kraftigst til. Så var der fest på kroen

Trørødvej 6, 1946, Vedbæks ældste hus. I følge overleveringen har der ligget en klynge fiskerhuse på dette sted. Kun dette ene er bevaret.

med gratis øl og brændevin. Og den dag tog man hårdt fat. Robert Hansen Larsen husker at have set Drachmann – stor og kraftig som han var – tage en fisker i hver arm og sætte dem fra hinanden. De var kommet i et vældigt slagsmål, og Holger Drachmann tog affære og fik dem skilt ad.

Trørødvej nr. 6

Omkring Trørødvej har der ligget flere gamle fiskerhuse, som blev ødelagt ved en brand. Går man et lille stykke op ad Trørødvej, har man på højre hånd et lavtliggende, stråtækt hus (nr. 6). Man behøver ikke at se længe på det for at blive klar over, at der er tale om et hus af betydelig alder. Det er det ældst eksisterende hus i Vedbæk, og velholdt som det er, en lille perle. Der har ikke boet fiskere i det de

sidste hundrede år, men Hansen Larsen sagde, det var et fiskerhus, der blev reddet fra den omtalte brand.

Trørødvejens bakke kaldtes i mange år »Strømbakken« efter en ung svensk husar, Strøm, der på sælsom vis kom til Vedbæk – det fortælles, at han i ca. 1850 kom svømmende fra Landskrona med sin hest. Han er muligvis deserteret, i hvert fald havde han ikke trang til at vende tilbage, men slog sig ned på Trørødvej i et hus, der nu er nedrevet. Det tilhørte en tid en gartner ved navn Hektor.

Medens vi er ved »røverhistorierne«, kan vi lade tankerne gå tilbage til den tid, hvor der var kaperkaptajner til.

Robert Hansen Larsen fortæller, at der i »Davidsminde« har boet en kaperkaptajn, der opererede i farvandet omkring Vedbæk. Han havde en chalup med 12 mand, og mangen et skib er blevet bordet, når kaptajnen udså det som bytte. Hansen Larsen mener, det var omkring 1800, kaperkaptajnen holdt til i Vedbæk.

Ved ombygninger og udgravninger på det gamle toldsteds grund har man også fundet rester af skeletter. Sikkert nok grunden til at folk i gamle dage altid var meget bange for at gå forbi stedet. Man sagde, at det spøgte, fordi der lå folk begravede i nogle fangehuller, og man gik hellere hele vejen igennem skoven end man passerede forbi dette sted.

Strandvejen nr. 365

Syd for Trørødvej lå tidligere endnu et fiskerhus, (nr. 365), det sidste inden Enrum Park. Det første tinglyste skøde der findes på dette hus, er dateret 28. oktober 1858 og stod i bådebygger, fisker *Jens Jensens* navn. Han overlod ejendommen til sine to sønner, *Christian* og *Hans Peter Jensen*, der ligeledes var fiskere. De nedrev huset omkring århundredeskiftet og lod et stort dobbelthus med brandmur imellem lejlighederne opføre i stedet. De skulle ifølge overdragelsesdokumentet yde faste udgifter til den øvrige familie, bl.a. til de ugifte søstre *Ane Jensen* og *Kathrine Jensen*.

I dag beboes den nordlige ende af det »nye« hus også af en fisker, *Jens Peter Olsen*, hvis oldefar var Ole Asser.

Jens Peter Olsen er strandfoged for Søllerød Kommunes distrikt, og hos ham opbevares den gamle strandfogedprotokol, hvor man bl.a. kan læse om det føromtalte strandede norske skib. Den 25. marts 1898 noterede daværende strandfoged *G. H. Larsen* følgende:

»Torsdag den 24. marts 1898 kl. 2 eftermiddag strandede ved Vedbæk lige nord for Dampskibsbroen, barken »Avance«. Føreren Kapitein Henrik Svendsen kommende fra Svano Moor i Norge skulle til Stetin med 600 tons is. Kapiteinen og 10 mand kom i land her i Vedbæk. Kapiteinen erklærede, at han ikke ønskede assistance«.

Af senere optegnelser fra protokollen fremgår det, at vraget endnu i juni 1914 lå i nærheden af dampskibsbroen. Vagerinspektionen ønskede oplysninger om vragets størrelse, og hvornår det stammede fra. Strandfoged P. Nielsen giver diverse oplysninger i skrivelse til vagerinspektionen den 25. juni 1914 og nævner, at vraget er 35 m langt og ca. 15 m bredt.

De to brødre, *Christian* og *Hans Peter Jensen*, der både fiskede og tjente gode ekstra penge om sommeren ved at sejle passagerer ind fra dampskibene, havde fået tilladelse til at tørre deres fiskeredskaber ud for Enrums have og for denne tilladelse skulle de årligt erlægge 5 øre til Hs. Excellence lensgreve Danneskiold-Samsøe. Den gamle »kontrakt« (side 38) beror hos strandfoged Jens Peter Olsen.

HAVNEN OG FISKERNE

Det blev omkring 1915 efterhånden mere og mere påkrævet at tage stilling til anlæg af en havn i Vedbæk. Fiskerne kunne ikke i længden nøjes med at fiske fra flad strand. Dels blev strandarealerne lidt efter lidt »slugte« af de mange københavnere, der havde fundet ud til fisker-

Den gamle kontrakt mellem Hans Peter og Christian Jensen og lensgreve Danneskjold-Samsøe, Enrum.

Vi Undertegnede Fiskere Hans Peter Jensen og Christian Jensen i Vedbæk, forpligter os for den Tilladelse, at benytte til at bøde vore Fiskeredskaber, det nedenfor Enrum Have, imellem Stranden og Strandveien beliggende, og til Eiendommen Enrum hørende Jordstykke, for denne Tilladelse aarlig at betale til Eieren af Enrum, Hs. Excellence Hr. Lensgreve Danneskjold Samsøe, 5 Øre, fem Øre, aarlig.

Viggo Hindberg Gartner.

betalt 5 Øre Leie d. 1 Marts 1884. Viggo Hindberg

betalt leje for 1885 og 1886 med 10 Øre
Enrum d. 14 Marts 1886 Viggo Hindberg

betalt Leje for 1887 og 1888. med 10 Øre.
Enrum d. 30 April 1889. Viggo Hindberg

betalt Leje for 1889 og 1890 med 10 Øre
Enrum d. 30 Maj 1891 Viggo Hindberg

betalt. Leje for 92, 93, 94, 95, 96 med 25 Øre
Enrum d. 19 Maj 1896. Viggo Hindberg

betalt. Leje for 97, 98, 99 og 1900 med 20 Øre
Enrum d. 15 Juni 1900 Viggo Hindberg

betalt Leje for 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 10
Enrum d. 5. Novbr. 1910. Viggo Hindberg

lejet, dels krævede bundgarnsfiskeriet større både og mere tungt materiale, der kun vanskeligt kunne slæbes op på stranden. En lille kreds af borgere besluttede at gøre noget ved sagen. Det var fastboende »københavnere«, der året igennem havde fulgt fiskernes arbejde, og som havde lært at sætte pris på de arbejdsomme, nøjsomme folk, der passede deres arbejde i al slags vejr, og som med et eget lune holdt humøret oppe, selv når indtægterne var små i forhold til den megen møje.

I en artikel i Søllerødbladet den 1.4.1916 vedrørende havnen i Vedbæk hedder det bl.a.:

»Der er nu indgivet ansøgning til Ministeriet for offentlige Arbejder om tilladelse til at anlægge havnen ved Vedbæk. Det er fastslået, at pladsen for havnen bliver ved hotellet, og så snart tilladelsen foreligger, venter man at kunne begynde arbejdet. Statskassen ansøges om et bidrag på 30.000 kr. under henvisning til den store betydning, som havneanlægget vil få for fiskerbefolkningen og for fiskeriet i Vedbæk.

Særlig ved Vedbæk er fiskeriet godt, men efterhånden fortrænges fiskerbefolkningen fra deres boliger ved kysten af landliggere og mister derved mere og mere adgang til stranden med plads til deres både og redskaber.

Fiskerbefolkningen i Vedbæk har ikke på samme måde som mange andre steder søgt at knytte landliggere til deres boliger.

Landliggerne her er nemlig af en anden beskaffenhed end f.eks. i Taarbæk og Skovshoved, og fiskerne driver deres virksomhed erhvervsmæssigt. Ved at få en lokal havn opnår de, at de ikke nødvendigvis behøver at bo ved kysten, men kan tage bolig inde i landet, og de bliver fri for den risiko, det ofte har været for dem at have deres hyttefade liggende ved åben strand.

Fiskere i audiens

I mandags var seks Vedbækfiskere med fisker Peter Olsen som ordfører i audiens hos Hs. Maj. Kongen for at takke for den interesse, kongen har vist havnesagen, og bede om statens støtte. Samme dag havde de foretræde for trafikministeren og landbrugsministeren.«

Vedbæk Strandvej omkring 1912. Båden tilhørte fisker *Hans Peter Jensen*, der opkaldte den efter sit barnebarn Poul. Fisker Jensen havde sammen med sin bror, *Christian*, arvet faderens hus, Strandvejen 365. Det blev nedrevet, og brødrene byggede det dobbelthus, der ligger der i dag, og som skimtes helt til venstre i billedet. Foruden de mange badebroer kan man på billedet længst til højre se den gamle badeanstalt, der lå omtrent der, hvor havnen kom til at ligge. Senere blev den nu nedlagte badeanstalt flyttet nordpå ud for Larsensvej.

Et andet sted i samme nummer af Søllerødbladet findes en liste over de bidrag, der indtil da var givet af private med angivelse af navnene på bidragyderne. »Hs. Maj. Kongen har til anlæg af havnen i Vedbæk tilsagt et bidrag på 1000 kr. Foruden kongens bidrag har direktør Chr. Holm, Sølyst, veksellerer Johan Levin, Bakkehuset, og generalkonsul Johan Hansen hver tilsagt et bidrag på 5000 kr. Lensgreve Danneskiold-Samsøe 4000 kr. Grosserer Thøgersen, etatsråd Glückstadt, grosserer Carl Melchior og skibsreder Andersen hver 2500 kr. Grosserer Emmerich Møller, grosserer W. Stilling og fabrikant Laurids Knudsen hver 1000 kr. Overretssagfører Jul. Petersen, etatsråd Bestle, veksellerer Max Horn og grosserer M. L. Frimodt hver 500 kr., hvorhos fiskerne i Vedbæk samlet bidrager 5000 kr. Der forventes endnu yderligere bidrag fra de interesserede samt fra stat og kommune til lignende beløb. Da havneanlægget antagelig kan gennemføres for ca. 100.000 kr., er der god udsigt til, at foretagendet vil kunne blive til virkelighed.«

Af listen fremgår det, at der ikke alene var bidragydere blandt beboere i Søllerød sogn. Også mennesker, der havde bolig uden for sognet, interesserede sig for sagen. Ingen steder nævnes, at også sejlsporten kunne have glæde af, at der på denne kyststrækning fandtes en havn, men man kan have lov at gætte, at der nok har været en kende sejlsportsinteresser med i spillet, da mange af de bidragydende selv var sejlsportsfolk.

Det viste sig, efterhånden som forhandlingerne skred frem, at staten og amtet ikke var slet så interesseret, som man havde håbet. I Søllerød Tidende den 16.3.1918 har kommuneingeniør Axel Riis i en længere artikel redegjort for hele sagens forløb, som altså på dette tidspunkt egentlig ikke var kommet stort længere end i 1915, da veksellerer Johan Levin som primus motor i indsamlingen havde formået at skaffe 30.000 kr. Man havde fået tilsagn om 30.000 kr. fra sognerådets side, fra anden side fik man 20.000 kr., og så manglede man

Vedbæk Havn foråret 1937.
Der var rigeligt plads til fiskerbådene i havnen, der blev indviet i 1919. Men som årene gik, blev lystfartøjerne mere og mere dominerende, og der blev ofte snævre pladsforhold i sejlsportsæsonen. Men ingen skal få Vedbækfiskerne til at flytte fra deres vante pladser, for havnen blev bygget, for at de skulle få så gode arbejdsvilkår, som muligt. Den store bygning i baggrunden til højre er Vedbæk Hotel, der blev nedrevet, da det store byggeri af Hotel »Marina« skulle forberedes.

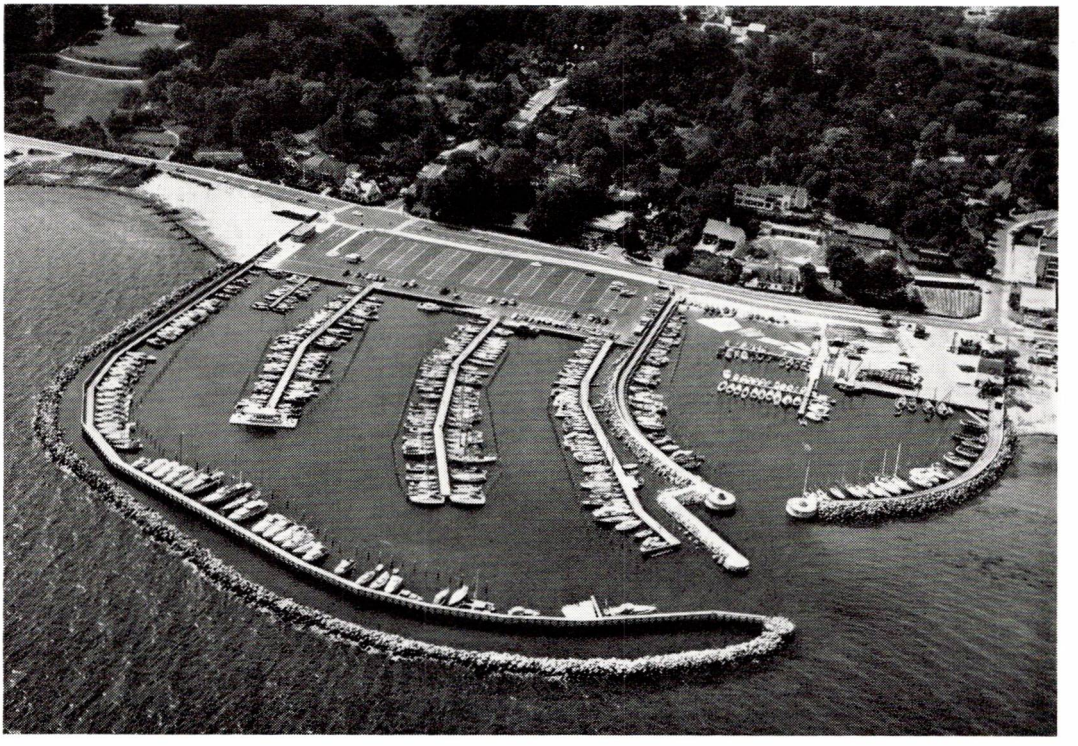

Vedbæks nye havn 1969.
Der er nu 400 faste bådpladser i havnen, efter at den nye havn blev bygget i 1967-69. Den store udbygning betød, at søsporten tog et vældigt opsving, og i dag tales der om, at havnen er for lille, og at man gerne ser endnu en udvidelse.

desværre det famøse beløb fra stat og amt, for at der kunne komme gang i sagerne. Der blev dog atter grund til optimisme, for de største af de oprindelige bidragydere spyttede endnu engang i bøssen, og der var nu så realistiske muligheder for at gennemføre planen, at man nedsatte et havneudvalg. Det kom til at bestå af følgende personer:

Havneudvalg nedsættes

Snedkermester *P. Nielsen*, formand. Direktør *Chr. Holm*, næstformand. Fisker *Peter Olsen*. Sognerådsmedlem, proprietær *P. H. Christensen* samt medlem af amtsrådet og sognerådet *Lars Jensen*.

Langt om længe kom der for alvor penge i kassen, idet stat og amt omsider ydede 40.000 kr., staten 30.000 kr. og amtet 10.000 kr. Fra privat side kom der så atter 30.000 kr., og i marts måned 1918 havde man 150.000 kr. samlet, og der kunne tages fat.

Vedbæk Havn indvies 1919

Den pæne lille havn, som alle i byen havde fulgt med stor interesse, lå så godt som færdig i løbet af eftersommeren 1918, og d. 1. juli 1919 fandt den egentlige indvielse sted.

Fiskerne havde nu fået deres havn, også sejlsportsfolkene rykkede ind, og havnen blev Vedbæks naturlige centrum.

I 1943 opførtes en dækmole på ydersiden af den søndre mole. Havnen var dengang hjemsted for 8 fiskerbåde og 75 lystbåde, og havneindtægten lå på ca. 25.000 kr.

Havneudvidelsen 1967-69

Den store havneudvidelse kom i årene 1967-69. Herved udvidedes de faste havnepladsers antal fra 83 til 400. I forbindelse med udvidelsen etableredes en opfyldning af Strandvejen på ca. 8000 m^2, som om sommeren benyttes til parkeringsplads og om vinteren til oplægning af bådene. Overslagssummen over de samlede udgifter var 3$^1/_2$ mill. kroner. Vedbæk Havn er en selvejende institution, hvis anliggender varetages af en bestyrelse på 7 medlemmer udpeget af følgende korporationer: Søllerød Kommunalbestyrelse: 4 medlemmer, de i havnen hjemmehørende fiskere: 1 medlem, Håndværkerforeningen i Vedbæk: 1 medlem, de i havnen hjemmehørende sejlsportsforeninger: 1 medlem.

Peter Asser (f. i Tårbæk 1849 – d. i Vedbæk 1924) blev, ligesom sin bror *Ole*, ansat som medhjælper ved Vedbækfiskerne. Deres far var kommet fra Hven, hvor han var født 1810. Hans navn var *Asser Olsen*, og sønnerne hed i virkeligheden, som skikken var dengang Assersen til efternavn, men blandt Vedbækfiskerne hed de blot Asser. Flere af de senere Assere, staver deres navn Adser med *d*, uden dog selv at kunne forklare hvorfor.

Peter Asser giftede sig med en dansk landbokvinde, *Johanne Petersen* fra Hersted-øster. De fik fire børn, hvoraf de to kom til at fiske i Vedbæk.

Den ældste søn, *Oluf Asser*, blev født i Skodsborg i 1876 og giftede sig med en fiskerdatter fra Tårbæk. Han fiskede en tid i Vedbæk, men blev senere fastmand på familien Melchiors lystbåde og en uundværlig hjælper for familien på Henriksholm. Den yngre bror, *Christian*, fiskede indtil for få år siden i Vedbæk. Hans søn, *Arne*, fortsætter samarbejdet med Vedbækfiskerslægten Jønsson.

Borgmester *Erik Øigaard* er formand for havnen, fiskernes repræsentant er fisker *Jens Peter Olsen* og Håndværkerforeningens repræsentant: fisker *Hugo Olsen*. Havnefogeden er tilforordnet.

På baggrund af de overvældende mange lystbåde, der gennem den store havneudvidelse er kommet til området, virker fiskerihavnen dobbelt tiltrækkende. Medens den store havn med de hundreder af lystbåde i alle regnbuens farver ofte kan ligge øde hen, i hvert fald på hverdagsformiddage, er der så godt som altid liv i fiskernes hjørne af den gamle havn. Tidligt om formiddagen kommer opkøberen for at stable kasser med nattens fangst på lastbilen, der skal føre fisken til auktionen i København. Inden den tid har der været travlhed med at sortere, rengøre og veje fisken. Ikke alle både kommer ind på samme tid, og i visse tilfælde må fangsten stå i kasser på havnen til næste dag. Flere af fiskerne mener, der burde være et kølehus ved havnen, men det er en meget bekostelig affære, som det beskedne fiskeri næppe kan bære. I flere måneder i sommerens løb, fiskes der ikke, men arbejdes i stedet på de ilandtagne både. En stor del af arbejdet med nettene foregår forskellige steder på stejlepladserne rundt i området. Nogen

har de lettere garn hængende ved pladsen vest for Strandvejen, andre har dem på deres egne pladser ud for deres boliger. De tungere garn er fortrinsvis ophængte på de store pladser i det område af Maglemosen, som fiskerne dels ejer, dels lejer. Selv om fiskerne i perioder på denne måde vil være spredt ud over et stort areal, lader de ikke deres havn i stikken. Det er trods alt her, de hører hjemme og har deres egentlige udgangspunkt for fiskeriet.

Johanne Asser (f. Petersen) blev i 1875 gift med *Peter Asser*. Hun var født i Herstedøster og kom til at falde godt til med befolkningen i Vedbæk. Hun var sandelig ikke bange for at tage godt fat, fortælles der. Hun ordnede garnene bedre end nogen mand, lavede åleruser om vinteren og gik med fisk i al slags vejr. Fotografiet er taget omkring hendes firsårsdag uden for huset, Strandvejen 404, hvor hun boede til sin død. Hun var nabokone til Jens Peter og Henriette Olsen, hvis otte børn hun ofte var behjælpelig med at passe, medens deres mor gik og solgte fisk.

De folk, der i 1915 var med til at skabe interesse omkring havnebyggeriet, kunne i sandhed have grund til at glædes over, at der 50 år efter findes flere fiskere i Vedbæk end dengang, en fiskerbefolkning, der evnede at holde ved og udnytte de muligheder, forholdene bød dem.

FISKERIET FØLGER ÅRSTIDERNE

For en Sundfisker har året sin ganske bestemte rytme. Den dikteres af fangsmulighederne og maner de mænd, der vil følge fiskeriets love, til streng disciplin.

Lige siden bundgarnsfiskeriet blev taget i anvendelse af Vedbækfiskerne omkring 1880, har rytmen været: Fra august til januar: bundgarnsfiskeri. Hovedsagelig ål. Fra januar til maj: rødspættegarn. Hovedsagelig skrubber og rødspætter. Fra maj til august: bådene tages på land, istandgøres. Bundgarnspæle og garn efterses. Bundgarn udsættes.

Spørger man Vedbækfiskeren, om al denne møje og de store udgifter, der er forbundet med fiskeriet, nu er umagen værd, vil han nok et øjeblik synes rådvild.

For det kommer netop an på lykken, om han synes, sliddet har været nogen nytte til.

I de senere år er ålefiskeriet slået fejl samtidig med, at udgifterne til alt materialet er steget. Arbejdskraften ved en eventuel medhjælper er blevet så kostbar, at det ikke kan svare sig. Kun fordi det igennem generationer har været sædvane, at to fiskerfamilier har slået sig sammen og løst problemerne ved fælles hjælp, har udgifterne kunnet holdes nede. Naturligvis er indtægterne afhængige af mængden af fisk, markedsprisen og storme. Bliver bundgarnet f.eks. ødelagt i en efterårsstorm, går fortjenesten tabt.

Bødepigen *Henriette Emilie Juul* (1866-1946) kom som ung til Vedbæk fra Humlebæk, hvor hun var født som datter af en ugift mor, der var ansat som kogejomfru på Krogerupgård. Hun blev opdraget hos sine bedsteforældre i Humlebæk, der var fiskerfolk. Hun var bødepige og sammen med fisker Hans Jensens kone, *Larsine*, gik hun kilometerlange strækninger med fiskekurven på ryggen.

Den smukke pige blev gift med en af Vedbæks dygtigste fiskere, *Jens Peter Olsen*, og parret fik otte børn. Henriette, »Mine« kaldet, gik også som gift og solgte fisk, og de ældste børn måtte passe de yngre. Sønnen *Karl*, fortæller, at hans mor gav ham en »kagemad«, inden hun om morgenen gik hjemmefra. Denne delikatesse bestod af opblødt brød med sukker på, anbragt i en klud, der blev snøret sammen. Suttede man så på kluden, følte man sig ikke så sulten. Der kunne gå mange timer, inden moderen kom hjem til de mange børn. Hos fiskerne spistes der dengang fisk hver dag, men til jul blev grisen slagtet. Ældre folk i Vedbæk kan endnu huske, at Olsens grisehus lå ud til Strandvejen i haven til nr. 402. Det smukke billede forærede Henriettes yngste søn, fisker *Peter Juul Olsen*, til Søllerød Kommunes Museum i 1969.

Mere end nogen sinde er Øresundsfiskeriet blevet lotteri, og lidt efter lidt vil det uddø, da tilgangen hertil i de senere år har været minimal.

De fiskere, der i dag fisker fra Vedbæk, er så godt som alle efterkommere af den fiskerbefolkning, der slog sig ned på disse kyster for over hundrede år siden. Hele deres livsrytme er afpasset efter fiskerlivet, og igennem nedarvede traditioner har de lært at tilpasse sig de forhold, et Øresundsfiskeri byder på.

Så længe disse slægter eksisterer, vil der blive fisket i Vedbæk, men der kommer næppe nye folk til, og lidt efter lidt vil fiskerlejet skifte karakter og et ældgammelt, traditionsrigt erhverv forsvinde.

Overfladisk set er Vedbæk nu som mange af de kystbyer, der er »indtagede« af bybeboerne, en villaby med enkelte etageejendomme. Men i miljøet omkring fiskerfamilierne træder fiskerlejets karakter i forgrunden, og man kan gribes af en fornemmelse af at være ført hundrede år tilbage i tiden.

Inden andre i byen har tænkt på at rulle gardinerne op, mødes fiskerne på havnen for at begynde dagens arbejde.

Tidligst af alle er nok *Karl Olsen*, der skønt født i 1897 stadig fisker. Han er ikke længere »storfisker«. For år tilbage overlod han sønnen Hugo sin part af familiefiskeriet, for han vil være sin egen mand nu, vil ikke længere se på uret og skulle tilpasse sig andre. Han går ud, når det passer ham, i den lille jolle »Fortuna«, der med sine 20 HK bringer ham derhen, hvor han sporer fisk. Tidligt om morgenen, før lyset giver dagen liv, tøffer han ud og sætter sit rødspættegarn. Er der fangst, er han glad. Så er der lidt til husholdningen og til familiemedlemmerne, der gerne kommer forbi huset på Hotelstien, hvor Karl Olsen og hans kone, Marie, har et gæstfrit hjem.

I det store garnhus er der altid liv. Når formiddagens fiskeri er endt, skal net og grejer efterses, en stille bajer med et par kolleger og

Jens Peter Olsen (1863-1946) og hans dygtige kone, *Henriette Emilie* (1866-1946), er vel det navnkundigste fiskerægtepar, der har levet i Vedbæk, og kendt af alle datidens Sundfiskere for deres dygtighed og redelighed. De arbejdede meget hårdt, men fik også noget ud af deres slid. Et dejligt hjem for de otte børn, der alle blev meget dygtige. Jens Peter Olsen kaldtes altid blot for *Peter Olsen* og hans kone for *Mine*, men navnet Jens Peter er gået videre til andre af slægten. Billedet blev taget på hans 80-årsdag, der blev fejret med hele slægten. I det hele taget fejrede man dengang som nu i fiskerslægterne alle mærkedage på værdig vis. Der er stadig lidt af den samme familiefølelse i de nye slægter, som »i gamle dage«, og det er påfaldende, hvor lidt fiskerne i virkeligheden har blandet sig med byens øvrige beboere. De siger endnu den dag i dag »oppe i byen«, når de mener områder omkring stationen. De har på en vis måde nok i sig selv og ønsker ikke at tage del i anden selskabelighed end den, der falder inden for deres egne rammer. På Strandvejen 402 levede man et rigt familieliv med børn og tilgiftede familiemedlemmer, og da begge de stolte mennesker døde samme år, føltes det som et stort savn for slægten.

andre af byens folk bliver der også tid til. Karl Olsen er sjældent alene, der er altid liv omkring ham.

Ålefiskeri

Lad os begynde med det vigtigste fiskeri, ålefiskeriet. Så længe der er ål i Sundet, vil der også være bundgarnsfiskere. Priserne på ål gør den til den mest attråværdige fangst, og selv om der har været en række dårlige fangstår, er der endnu intet, der tyder på, at Vedbæk-fiskerne opgiver at sætte det kostbare bundgarn ud for at tage chancen endnu nogle år.

August er måneden, hvor de store forberedelser til efterårets fiskeri finder sted. Bådene er atter kommet i vandet efter ca. tre måneders ophold på land, hvor de er blevet istandgjorte på det smukkeste, så man dårligt kan skelne gammel båd fra ny. I løbet af sommeren er pælene til bundgarnet rammet ned, og for længst ligger garnene klare til brug. Man har efterset garnet siden forårssolen for alvor har taget fat på at varme, så det har været lunt nok til at sidde de mange timer hver dag og bøde. Dette arbejde går dog langt lettere nu om stunder, hvor nettet er fremstillet af nylongarner. Men efterårets storme har oftest taget hårdt på bundgarnet, der først bliver taget op i december. Det er ikke småhuller, der kan blive, når f.eks. vraggods fra badebroer, træer og kvas fra kystens villahaver, for ikke at tale om lystbåde, forvilder sig ind imellem pælene. Selv om nettet holder fra år til år, er der en masse arbejde med at gøre dem klar til den nye sæson. Til et bundgarn af den klassiske type anvendes nedrammede pæle, hvorpå nettet fastgøres. Det består af: hoved, arme og rad, og hovedets omkreds kan være fra 40-70 m.

Bundgarn

Nettet hænger i stropper op over pælene og står lodret i vandet, idet undersiden er forsynet med kæder. Den del af nettet, der rager op over vandoverfladen, bliver udsat for solens udtørring og mørnes i løbet af 4-5 år, selv om nettet er fremstillet af de stærke nylongarner. Også kæderne bliver slidte; der er megen strøm i Sundet, og nettet er sjældent i ro. Stort set er denne form for bundgarn den samme, som

Caroline Marie Olsen, f. Christensen (1895), er fiskerdatter fra Skagen, gift med *Karl Olsen.* Olsens har som de eneste i Vedbæk ret til at sælge fisk fra hjemmet, og ingen kan vel gøre fisken smukkere i stand end Marie Olsen. En del år hjalp hun sønnen Ole og svigerdatteren i Vedbæk Fiskeforretning, der nu desværre er nedlagt. Når fiskerne i dag klager over, at ingen kvinder nu om stunder vil tage et nap med rengøring af nettene, glemmer de at tænke på, at Marie Olsen og hendes svigerinde *Sigrid Juul Olsen* stadig går deres mænd til hånde med rengøring af garnene, der hænger til tørre på den lille stejleplads ved siden af de sirlige huse. Her er fru Olsen fotograferet på sin 75 års fødselsdag i sommeren 1970.

blev brugt første gang af Vedbækfiskerne omkring 1880. Dengang måtte man imidlertid passe nettet med tjæring, dels for at gøre det holdbart, dels for at gøre det mørkt. Man taler også om at »barke« åleruser. D.v.s. de blev kogt i vand, hvori der er opløst egebark, kateku eller andre stoffer, der ligesom tjæren gjorde garnet mørkt og holdbart.

Ruser

Til ålefiskeriet anvendes også små ruser, der sættes ud langs kysten, hvor ålen kommer på sin vandring fra Østersøen imod Kattegat. En enkelt Vedbækfisker benytter disse småruser, som han i hundredtal lægger ud. Bundgarnsfiskeri må holde sig til de faste pladser, hvor pælene er nedrammet, medens rusefiskerne kan sprede sig ud over et større område.

Ålefiskeriet kan drives frit ud for Vedbæk, hvor der ikke er ålegårdsrettigheder, som ved mange andre kyststrækninger. Fra Rungsted til Helsingør er der f.eks. stadig hævdvundne rettigheder, der stammer fra den tid, hvor lodsejere, der ejede jord ned til kysten, selv frit kunne lægge fiskeredskaber ud for deres strand. I ældre tid anvendte man ved vore kyster de såkaldte ålegårde. Af kviste og ris flettedes en lav indhegning ud i vandet, yderst var der en smal åbning. Hvis ålen først var kommet ind af åbningen, kunne den på grund af ålegårdens bygning ikke finde ud igen.

Ålegårde

Meget tyder på, at den klassiske form for bundgårn i løbet af nogle

år vil vige for mere rationelle garn. Et af Vedbækfiskerlagene er for et par år siden gået ind for flyderad, hvor man undgår pæle. Garnet bliver foroven forsynet med flåd, der er korkstykker og »balloner«, oftest orange plastikkugler. Forneden forsynes det med en meget svær kæde. Selv om man slipper for de kostbare pæle, vil disse garn blive omtrent lige så dyre, da kæderne ofte skal fornys. Nettet vil imidlertid kunne holde længere, da det ikke rager op over vandoverfladen og således ikke nedbrydes af sollyset, og fiskerne slipper for det store komplicerede arbejde med pælene. *Helge Jønsson,* der fisker sammen med *Arne Adser,* er 3. generation Vedbækfisker. Det var på hans og Arne Adsers bedstefars tid, at man begyndte bundgarnsfiskeriet.

Flyderad

Helge Jønsson beretter herom:

Traditionelt bundgarn

»Vi har seks bundgarn med ca. 80 pæle i hver. En pæl koster i dag et halvt hundred kroner, og der må hvert år fornyes en del. Nogle knækker, nogle går tabt, og andre er ikke tilstrækkelig stærke til at kunne rammes. Ca. 75-100 pæle må vi regne med at forny hvert år.

Til nedramning bruger vi et ramspil, der er anbragt på båden. Den store 200 kg klods, der rammer pælene, fungerer ved maskinkraft.

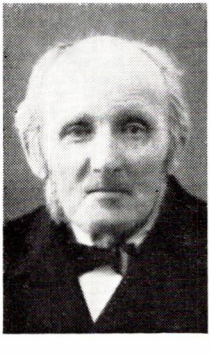

Anders Jønsson (1837-1930), kaldet Anders Hvenbo, fordi han var født og opvokset på Hven, var oprindelig bager, men tog til den danske Øresundskyst for at søge beskæftigelse. Han begyndte at fiske med Vedbækfiskerne, og hans sønner, *Harald* (1881-1959) og *Valdemar Jønsson,* fortsatte i hans spor. Harald gik i bådlag med Chr. Adser. Anders Jønssons kone, *Ellen* (1838-1925), var også født på Hven. Hun er den første, der er begravet på Vedbæk Kirkegård, der blev anlagt i 1925. Anders Hvenbo blev aldrig »storfisker«, derimod blev han en uundværlig hjælp hos stabslæge Carl Friderichsen, »Sømærket«, hvis lystbåd, småjoller og redskaber han passede. Husets datter, Lolly, der uddannede sig som billedhuggerinde på Kunstakademiet, modellerede ham i 1908 og forærede busten til Søllerød Kommune i 1968. Den blev støbt i bronze og står nu på Vedbæk Bibliotek. Det er hans barnebarn, *Helge Jønsson* (f. 1913), der fisker sammen med Arne Adser.

Det er unægteligt lettere end førhen, hvor alt foregik med håndkraft.

Der stod 5-6 mand og trak den her jernklods op og ned. I toppen sat et 'piskeslag', som man kaldte det. Der skulle mange kræfter til at trække den store klods til vejrs, men når den faldt ned på pælen af fuld kraft, var det noget, der battede. Det lød som et piskeslag, når klodsen faldt ned på pælen, derfor kaldte vi klodsen for piskeslaget. Nu som dengang kan man kun ramme pæle ned i godt vejr, men det går som sagt lettere, og vi kan ramme ca. 50 pæle ned på en dag. Hele processen kan dog godt komme til at tage lang tid, hvis vejret er uroligt. Nogle dage kommer man ned til vandet, parat til at tage fat, ser så, at der er for megen strøm og sø, og så lusker man hjem igen med uforrettet sag.

Vi må have vore pæle opbevarede mange steder, de fylder for meget, og det er ikke helt ligetil at finde egnede grunde, hvor de kan ligge de mange måneder om året. For vores vedkommende har vi igennem længere tid kunnet leje grund på Maglemosen af militæret.

Lejemål med Enrum

Andre bådlag har fra gammel tid et lejemål med Enrum. På strandgrunden har Vedbækfiskerne så langt tilbage som i 1884 fået tilladelse imod en moderat betaling (oprindeligt 5 øre årligt) til at have fiskeredskaber liggende.

Vores stader står i Vedbæk både syd og nord for havnen, og desuden har vi af goodwill fra Rungstedfiskernes side fået lov til at benytte tre stader i Rungsted, som de ikke selv i øjeblikket udnytter. Vi står norden om deres egne, og da ålen jo kommer sydfra, regner vi ikke med at ødelægge deres fangstmuligheder.

Ålen kommer fra Østersøen og kommer så op igennem Sundet på deres vandring. Vore ruser står vinkelret fra land, og selv om de nu er større og af andet materiale end i min fars tid, er systemet nøjagtigt det samme: raden skal lede ålen ud i hovedgarnet.

Et enkelt år har vi forsøgt at sætte ruserne tidligere end normalt. Men vor erfaring viser, at først når mørket falder tidligt på i august-

Peter og *Henriette Emilie Olsen* opdrog otte børn, hvoraf alle tre sønner gik til fiskeriet, de to nulevende sønner kan nu glæde sig over, at også deres sønner er blevet fiskere. Billedet er taget ca. 1920, i forreste række ses fra venstre: *Emilie* (senere gift med murermester *Karl Petersen*, Vedbæk), *Herta*, *Elvine*, *Sophie*. Øverst fra venstre: *Christine* (senere gift med murermester *Christian Brandstrup*. Vedbæk), *Ole*, fisker, *Peter Juul*, fisker, *Karl*, fisker. (Alle tre i Vedbæk). Fisker Ole Olsen døde i 1953, hans søn *Jens Peter* førte faderens fiskeri videre og fisker nu sammen med fætrene og sin søn.

Alle Peter og Henriette Emilie Olsens døtre er døde nu. Denne artikels tilblivelse skyldes for en stor del Christine Brandstrups interesse for sagen. Som ældste barn af den store søskendeflok kunne hun huske meget fra det liv, familien levede i fiskerhuset ved stranden. Hun erindrede, hvordan alle familimedlemmer måtte hjælpe til med at ordne nettene, hvordan moderen med kurven på ryggen gik hjemmefra tidligt om morgenen for at nå til Klampenborg og afsætte sine fisk. Den lange vandring betød, at hun først kom hjem langt op ad dagen, så børnene måtte klare meget hjemme selv, ofte dog med den gode nabokone, *Johanne Assers*, hjælp.

september, kan det betale sig at have bundgarnet ude. Ellers er det mest sild, der kommer i det, og det kan ikke betale sig.

Der er ikke mere sæson på fisk, efter at de store Vestkystfiskerier er kommet til med deres kæmpemæssige kapacitet. Vi har jo de samme udgifter, som da vi fik de større priser, og det, vi kan indtjene, kan aldrig blive tilstrækkeligt, hvis vi også skal have en mand til hjælp f.eks. til at stå og rense torskene.«

Vedbækfiskerne har hidtil holdt stædigt ved, i modsætning til andre Sundfiskere. Igennem et halvt århundrede har der været ca. 15 aktive. I Taarbæk er der f.eks. nu kun to ældre fiskere, der anvender små både og ikke fisker med bundgarn. Til sammenligning kan nævnes, at Taarbæk i 1860 havde 63 både, der ejedes af 32 mænd, medens Vedbæk på samme tid ikke havde mere end 6 fiskerfamilier ialt. Rungsted havde i 1860 14 fiskerfamilier, nu er der 2 fiskere.

Hugo og Karl Olsen på stejlepladsen over for havnen, 1968.
Karl Olsen (f. 1897) er næstældste søn af *Jens Peter og Henriette Olsen.* Han har nu overdraget sin part i bådlaget til sønnen *Hugo* (f. i 1924), der sammen med sine to fætre er de største Sundfiskere i dag med 10-12 bundgarn. På stejlepladsen vest for havnen har fiskerne deres fælles garnskure, og her hænger også de lette garn til tørre, men det er hjemme på Hotelstien nr. 3, man for alvor hygger sig i det store garnskur. Her går *Marie Olsen,* gift med Karl Olsen, til hånde med at rense nettene. Karl Olsens svoger, murermester *Chr. Brandstrup,* har bygget villaen, der er rammen om et meget rigt familieliv. Tre af de fem sønner er fiskere, to af dem, *Kaj* og *Buk Olsen,* fisker på Skagen, medens *Hugo* har foretrukket at blive i Vedbæk, selv om han godt af og til kan stikke til Skagen og tage på langtur med brødrene og en fætter, *Bent Juul Olsen,* søn af *Peter Juul* og *Sigrid Olsen.*
Hugo Olsen har siden 1951 været formand for *Vedbæk Fiskeriforening,* og medlemsprotokollen, der stammer fra 1905, er i hans besiddelse. Fra 1971 er han medlem af havnebestyrelsen (valgt af Håndværker- og Borgerforeningen for Vedbæk og Omegn).

Karl Olsen (f. 1897) har overladt det store bundgarnsfiskeri til sønnen *Hugo*, som har bådlag sammen med sin fætter *Per Juul Olsen*, og som fra 1969 også er gået i kompagniskab med fætteren *Jens Peter Olsen*. Der går dog ikke en dag, hvor Karl Olsen ikke er på havnen, og er vejret blot nogenlunde, tager han sin lille motorbåd og sætter net ud. Fra 1925 til 1950 var Karl Olsen formand for Vedbækfiskernes egen organisation, der blev stiftet i 1905; før den tid stod Vedbækfiskerne i Arbejdsmændenes Forbund. Foreningens formand er nu *Hugo Olsen*.

Peter Juul Olsen og sønnen *Per* havde god fangst af torsk, så fotografen blev præsenteret for tre flotte Sundtorsk. Fiskerne har i mange år ønsket sig et frysehus i havnen, så afsætningsforholdene kunne forbedres. Fiskekasserne står ofte længe i bagende sol, inden fiskeopkøberen kommer og afhenter dem. Vedbækfiskerne tilsluttede sig i 1965 *Dansk Andelsfisk*, men ålene ønsker de ikke solgt gennem denne organisation, dem afsætter de selv. Organisationsmæssigt er fiskerne tilsluttet *Dansk Fiskeriforening* igennem *Sundets Samvirkende Fiskeriforeninger*.

Sildefiskeri

Sildefiskeriet, der engang var Øresunds guldgrube, har i dag så godt som ingen betydning i disse farvande. Men det er værd at lytte til de ældre fiskeres beretning om sildefiskeriet for godt halvtreds år siden.

Johannes Jørgensen, Gøngehusvej, er nu godt 70 år og har fisket fra han var dreng. Som søn af den kendte *Jens Jørgensen* i Rungsted, der havde et stort fiskeri, kom han tidligt i gang med net og båd.

Op til 1908 brugte faderen sildenæringer (Sundfiskernes betegnelse for sildegarn), og hans søn har tydelige erindringer om fiskeri fra næringbåden. Det var en meget hård form for fiskeri, fordi man måtte ligge ude i flere dage, sove i båd uden sengetøj eller nogen form for bekvemmeligheder. Garnene, der kunne være flere kilometer lange og så høje som en stue, flød i vandet fastgjort i den ene ende til båden og i den anden ende forsynet med en lygte.

»Næringbåden så ikke stort anderledes ud end de andre både, fiskerne brugte på den tid. De var dog ret store, 23 fod. Der var et ruf, man krøb ind under om natten, når man skulle sove, og de havde sejl og i de senere år også motor. Vi tog ofte til Sverige og solgte vore sild, jeg husker f.eks., jeg har været med far i Linhamn. Dengang vidste jeg ikke, at jeg skulle få en kone fra netop den by. Havnen var op til 1.

Peter Juul Olsen (f. 1906) og sønnen *Per Juul Olsen* (f. 1930) har indrettet en dejlig arbejdsplads bag ved villaen på Olesvej 12. Nettene hænger på stejlepladsen på Gøngehusvej, men når der skal bødes, bliver de kørt hjem. Far og søn er i bådlag med *Hugo Olsen,* og sammen fører de traditionerne videre. De er således Vedbækfiskere i 4. generation, men med mismod må man konstatere, at der næppe bliver større tilgang fra en femte generation. Per Juuls bror *Bent* fisker på Skagen, hvor mulighederne virker mere tillokkende.
Siden 1905 har Vedbækfiskerne haft deres egen organisation, og i mødeprotokollen, der er ført fra stiftelsesdagen, vil man kunne læse om vellykkede sommerudflugter, festlige familiedage og stormomsuste generalforsamlinger på det gamle traktørsted »Christiansminde«.

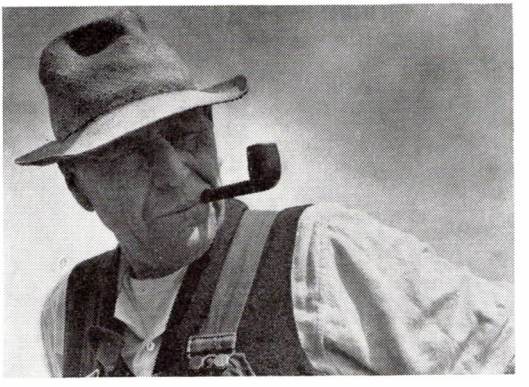

Johannes Jørgensen (f. i 1899) er søn af fisker Jens A. Jørgensen, Rungsted. Han udgår således fra en gammel fiskerfamilie, der igennem mere end hundrede år har fisket i Rungsted. Han begyndte at fiske i Vedbæk hos sin onkel, *Harald Jensen*, og overtog ved hans død i 1929 fiskeriet. Nu bor han med sin svenskfødte kone på Gøngehusvej.

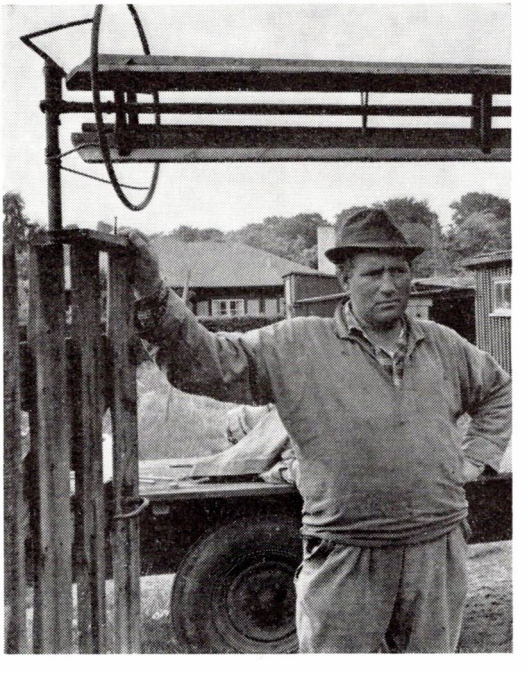

Bent Jørgensen (f. i 1929) fisker med faderen Johannes. Selv er han gift med en fiskerdatter fra Nordjylland. I baggrunden ses en ladvogn med garnvinde. Nettet rulles fra garnjollen op over vinden og køres på laddet ud til stejlepladserne.

Jens Peter Asser Olsen (f. i 1917) er Vedbækfisker i fjerde generation. Han er opkaldt efter sin bedstefar, der blev født i Vedbæk i 1863. Selv blev han gift med en datter af fiskerslægten Jørgensen i Rungsted, og sønnen *Ole Erik* fisker også i Vedbæk som i øjeblikket eneste fisker i femte generation.
Vedbækfiskerne har store stejlepladser, de dels lejer af militæret, dels ejer selv. Her hænger bundgarnet fra december til maj, hvor de gøres klar til efterårets ålefiskeri. I 1969 gik Jens Peter Olsen i bådlag med fætrene *Hugo* og *Per Olsen*, så nu har familierne kystens største bundgarnsfiskeri.

Omkring 1940 blev dette billede taget af Vedbækfiskere på havnepladsen. Fra venstre ses: En medhjælper, derefter fiskerne *Harald Adser*, *Karl Olsen*, *Ole Olsen* og dennes søn *Jens Peter*.
Harald Adser (f. 1901) var i mange år medlem af havnebestyrelsen, han er søn af fisker *Oluf Adser* og *Ellen Johansen*. Familien boede i Skipperhuset, der hørte til Henriksholm.

verdenskrig nok den største sildehavn i Sundet. Der kunne ligge 400 sildebåde, nu er der måske knap en halv snes stykker.

Det var en kold omgang at opholde sig så længe ude, og det var kun de mest velhavende, der havde olietøj. Ellers havde man uldne frakker og trøjer og tykke bukser. Støvlerne var altid træskostøvler, meget tunge og usmidige, men man kendte jo ikke andet.«

Fru *Tove Lilly Jørgensen*, der også husker godt fra sin barndom i Linhamn, hvor hun blev født 1901, har erindring om, at der kom danske fiskerbåde til havnen. Hendes far var havnearbejder, og selv løb hun oftest og legede nede i havnen. Hun husker også, at moderen altid købte sild om natten eller meget tidligt om morgenen, når bådene kom ind med de friske fisk, som så straks blev nedsaltede.

Johannes Jørgensen fortæller, at svenskerne ofte kom over til Rungsted, og at Rungstedfiskerne ofte tog til Hven, hvor de havde en masse familie, som de besøgte. Særligt kan han huske, at der kom svenskere fra Råå for at forsyne sig med brændevin og grise. Sådan at forstå at det nok har været en slags illegal handel; ja, de var vel egentlig smuglere. De kom i en båd, roet af seks mand, den var lang og smal, næsten som en kaproningsbåd, men med højere fribord. De kunne skyde en vældig fart med den lange, smalle båd. Under hver tofte havde de et brændevinsanker gemt, der skulle fyldes og smugles ind i Sverige. Inden de tog hjem om natten, havde de drukket tæt på kroen, men også fået tid til en lille handel. De købte grise, puttede dem i sække, og drog så af på den natlige færd for, inden det blev lyst, at lande den kostelige last uden toldvæsenets indblanding.

Nettene bjerges og pælene tages op

Når efterårsstormene for alvor tager fat, dagene bliver korte, og kulden tager til, da er det på tide, at få bundgarnene bjerget. Trækket af blankål er ved at være afsluttet i november, og fangsterne er små i forhold til de to foregående måneder. At ligge og kæmpe med de tunge net i høj sø med isbelagte grejer, er heller ikke formålstjenligt, så

i slutningen af november bjerges garnet, og inden jul er også pælene taget op og lagt på plads.

Færdes man på Gøngehusvej, der går igennem Maglemosen, hvor stejlepladser både nord og syd for vejen dominerer terrænet, vil man netop på denne tid af året kunne følge arbejdet med at anbringe de store uhåndterlige net på de lange rader af stolper. Netvognen kører ned langs raderne, og bundgarnsruserne lempes over på pælene, der er forsynede med tværgående overliggere. Kilometer efter kilometer hænger de der til slut, de smukke net, der kan variere i farver fra grønt, blåt, brunt og sort, maleriske, med orange plastikkugler på nettenes overside.

Næsten seks måneder går der, før de kostbare net atter skal i vandet, og den dag, de atter er borte, savner man dem, og landskabet synes ganske at have skiftet karakter.

Christian Adser (1886-1971) tilbragte sine sidste år på »Hegnsgården«. Endnu da han var 80 år færdedes han dagligt i havnen. Livet her var hans et og alt, og han elskede at fortælle om »gamle dage«, hvor han var med til at indføre bundgarnet i Vedbæk sammen med Harald Jønsson. Det var en bekostelig affære at anskaffe pæle, rambuk og net, som man dengang fik fra fiskenetsfabrikken »Danmark« i Helsingør, der i ca. 50 år leverede garn til Vedbækfiskerne. Omkring 1860 opfandt man i Skotland en maskine, der bedre og billigere kunne binde garn, så man ikke længere behøvede at bruge de håndlavede garn, der i tidligere tid var af hamp eller hør, senere af bomuld.

TUBORG

Torskefiskeri

I de hårdeste vintermåneder er der kun sparsomt fiskeri. Torsken skal være stor, for at det kan betale sig at sende den til København. De små kogetorsk, der skal gøres i stand på stedet, er der ingen priser på; først hen i februar kommer skrubbefiskeriet i gang, og i marts begynder rødspætterne at komme lidt efter lidt, og så forsvinder skrubberne. Er vinteren for alvor hård, og Sundet er lagt til, kan torskepilkeriet være af stor betydning, men det er nu adskillige år siden, at isen har været stærk nok til at færdes på.

De ældste fiskere erindrer hårde isvintre, hvor pilkeriet var den eneste mulighed for at skaffe lidt indtægt. Spørger man, om der ofte har været fare på færde, hvis isen pludselig brød op, får man det svar: »Jamen vi har jo altid vore båd med«. Det er kun søndagsfiskerne, der vover sig ud på isen med f.eks. en cykel. Fiskerne kunne ikke tænke sig at gå langt ud uden båden, der også tjener til opbevaring af redskaber, termokander o.s.v. Fangsten, der ofte kan være betydelig, kommer så op i båden, der atter trækkes hjem over isen.

Johannes Jørgensen fortæller en pudsig historie om torskefiskeri på isen, én af de kolde vintre under krigen.

»Vi mødtes så tit med svenske kolleger ude på isen. Det var selvfølgelig forbudt at gå »over grænsen«, men det var nu svært at tage det så højtideligt derude i ødemarken. Det kunne ske, at der kom en patrulje tyske vagter, men det blev nu sjældent til andet end en snak om torskepilkning og deslige. En dag var jeg langt ude og var kommet »hinsidan«, hvor jeg kom i snak med nogle svenske fiskere, der også pilkede. En af dem blev interesseret i nogle særlige kroge, jeg havde, og han bad mig købe nogle til ham, men glemte at give mig adressen. Vel egentligt også fordi vi aftalte at mødes et par dage senere, hvor jeg skulle aflevere krogene. Imidlertid brød isen op, i hvert fald blev der åbent vand, der hvor vi et par dage før havde mødtes, så jeg kunne ikke komme af med mine kroge. Men så en dag

Arne P. Adser (f. i 1924) har fra dreng fisket sammen med faderen, *Christian Adser*. Om hans søn, der er opkaldt efter farfaderen, nu vil blive ved familietraditionen er nok tvivlsomt. Arne Adser og *Helge Jønsson* har bådlag sammen, og den 7 tons båd »*Laura*«, bygget 1960, er en af de mange både, de igennem årene har fisket fra .Dette billede blev taget omkring Christian Adsers 80-årsdag, endnu før den ny store havn var bygget. Christian Adser udtalte, at skulle han ønske noget, var det, at han måtte opleve at se den store havn færdigbygget. Havnen var hans hele liv, og han understregede – ikke uden stolthed –, at han var medejer af den gamle havn.

Fiskersønner fra Skodsborg har bådlag sammen i Vedbæk.
»Ørnen«s og *»Falken«s* ejere *Carl Madsen* (f. i 1905) og *Jørgen Nielsen* (f. i 1924) stammer begge fra Skodsborg, hvor deres fædre fiskede sammen og havde åleruser og sildebundgarn. Carl Madsens far, der tillige var brovægter i Skodsborg, var gift med en »Skovserpige«, *Johanne Jensen,* hvis families hus endnu findes i det gamle Skovshoved.

kom der et brev fra Sverige. Jeg fik det af et af postbudene, der havde regnet ud, at det da godt kunne være til mig, selv om der ikke stod andet uden på kuverten end: »Til Johannes med guldtanden vesten om Hven«.

Det var den svenske fisker, der sendte mig sin adresse – og han fik sine kroge – krig eller ikke krig, de blev da sendt af sted i en kuvert – og han sendte mig en tak.«

Bakkefiskeri

For blot 50 år siden var der endnu fiskere i Sundet, der drev bakkefiskeri i den store stil.

På *Karl Olsen* forstår man hvor hårdt et job det er at være bakkefisker. Bakker er betegnelsen for fiskeliner der var behæftet med kroge. De ofte tusinder af kroge skulle forsynes med agn, levende madding, der kun kunne sættes på ude i rum sø. Sandorm brugte man, men bedst var det med ålekvabber, som den tids fiskere ofte tog helt til Frederikssund eller Kalvehave for at hente.

»Det var ikke sjovt at skulle purres en kold vintermorgen for at tage ud med far, endnu førend det var blevet lyst, nej, De kan tro, jeg var hellere blevet hjemme i køjen, men vi sku' jo leve, og dengang var der ikke så meget med skrubber og rødspætter som nu, da var det torsken, vi satte ind på. Bakkerne med liner og kroge havde kvindfolkene ordnet aftenen inden, vi skulle af sted, men det med at sætte agn på, var altid mit arbejde. Når jeg havde haft fingrene i vand en times tid, stukket mig på krogene og var blevet så kold, at det føltes som om fingrene skulle falde af, så var det ikke sjovt længere. Men det hele stod på i timevis, for linerne kunne gå helt ind til Springforbi, somme tider. Fik vi så god fangst, sejlede vi videre ind til København og fik fisken afsat ved auktionen næste morgen. Så hjem igen og forfra næste dag. Jo, det var hårdt tjente penge dengang.«

Flynderfiskeri

Større glæde synes der at være ved flynderfiskeriet. *Helge Jønsson,* der har båden »Laura« sammen med *Arne Adser,* fortæller:

»Vi begynder hen i januar, hvor vi sætter rødspættegarn ud – dem

vikingerne har opfundet, plejer vi at sige, de har sikkert ikke set så meget anderledes ud, nu er de jo heldigvis af nylon, er lette at have med at gøre og langt stærkere end bomuldsgarnene, for ikke at tale om dengang man lavede dem af hamp og hør. Vi har altid fisket med den slags garn her i Sundet. Vi må jo ikke trække vod her i vore farvande – det er der »veto« imod. Det varer ikke så længe at »sætte« garnet, der bliver »løbet« ud fra agterenden, så står det lodret i vandet, idet der på underliget er bly og på overliget en række indsyede korkstykker. Vi ligger derude i al slags vejr og er tidligt på færde om morgenen. Vi må ned i havnen før kl. 5, for da kommer fiskeopkøberen fra København, og inden da skal vi have gjort klar, vejet op og lagt i kasser. Når så han er kørt, sejler vi ud kl. ca. 6,30 for at sætte nyt garn og tage de forhåbentligt fyldte net med tilbage. På vejen ind piller vi fisk af og sorterer hunnerne fra og smider ud. Vi må kun sælge hanskrubberne. Fra 1. februar er hanskrubberne fredede, og rødspættehunnerne er fredede fra 1. januar – de fleste er hunner, så det er ikke særligt sjovt at skulle se over halvdelen af fangsten ryge over bord.

Dagen går, og somme tider siger man til sig selv, at det er ikke umagen værd – men – vi, der nu er ved det, vil jo ikke undvære fiskeriet.

Når vi nu om morgenen kommer ind med garnet, skal det hænges op og renses, og det går der hele eftermiddagen med.

Før i tiden havde man bødepigerne til det. Konerne og pigerne var med i alt dette arbejde – og så var det jo dem, der solgte fisken. Nu kan man ikke få en eneste kvinde til at røre et garn – så vi må selv have med alt pillearbejdet at gøre. Det er slet ikke noget for os; bl.a. går det meget lettere for kvinder at pille garn, fordi deres hænder er mindre. Men tiderne er jo skiftet ...

Jo – vi kan godt få andet end flyndere i garnet. Der kan være torsk, man kan godt få et halvt hundred kilo i en gang imellem, så piller man

Tidlig majmorgen i Vedbæk Havn, 1969.
»Ulla«, *»Fortuna«* og *»Laura«* er 6-7 tons både, der er bygget i Fakseladeplads. De er kravelbyggede og meget robuste. Hvis de passes omhyggeligt, er de næsten uforgængelige. I 1968 kostede denne type med tilbehør, bl.a. ramspil, ca. 60.000 kr. Der ydes statslån til anskaffelsen.

LAURA

»*Laura*«*s* ejere, *Helge Harald Jønsson* (f. i 1913) og *Arne Adser* (f. i 1924) har i de tidlige morgentimer sat rødspættegarn ud og er nu i havn med det net, der har stået ude i 24 timer. Det kan være besværligt at pille fisken fri af de fine masker. Det meste af dagen går med at rengøre nettene, så de er parate til næste morgen. Fra 1. januar er hunrødspætterne fredede, hunskrubber fra 1. februar. »Vi må da kun sælge hanfladfiskene«, siger Jønsson, »og det er nu ikke særligt sjovt at se halvdelen af fangsten ryge udenbords«. I februar 1971 oplevede man i Øresund et usædvanligt sildefiskeri: I halvtreds år husker man ikke at have fanget sild i et sådant omfang: 50 kasser om dagen pr. båd var ikke usædvanligt i de dage, det stod på.

Jolle købt af fiskerne fra marinens magasin for kasseret gods.
Den anvendes som garnjolle.

de bedste fra og spiser selv. Der kan også en enkelt gang komme laks i nettet, men aldrig mere end vi selv kan bruge; det kan være rart til en afveksling at få en gang laks. Der kan komme slethvarre og pighvarre i garnet, men det er få. Vi fanger måske en eller to store på en hel sæson.

Vi kunne fange mange flere fisk i Sundet, hvis det var tilladt at bruge vod. De gamle fiskere siger ganske vist, at så fik vi hurtigt udryddet fiskene, men det tror jeg nu ikke. Der er masser af fisk i Sundet, men med vore metoder kan vi ikke konkurrere med fiskerne andre steder i landet; Sundfiskernes dage er talte – vore sønner vil ikke være med, selv om mange af dem har interesse for fiskeriet. Flere er taget til Skagen, og andre tjener bedre penge på anden måde«.

Mange, der færdes på havnen i det sene forår og i sommermånederne, har sikkert undret sig over, hvorfor der ikke fiskes. Alle fiskerbådene står på land, og der skrabes, males og lakeres.

Intet fiskeri i sommermånederne

Så snart Sundet bliver opvarmet af solen, kan det imidlertid ikke lade sig gøre at have garn ude. Vandet bliver da fuldt af »møj«, som fiskerne kalder det brune, fedtede skidt, der flyder rundt og sætter sig i alt, en slags tangart, der gærer i varmen og løsriver sig fra bunden. Når det går i forrådnelse, lugter det meget ilde. Fiskerne siger, at det altid har været sådan – det har intet med forureningen af Øresund at gøre. De har aldrig kunnet fiske i de 3 varmeste måneder. Nettene bliver fuldstændig filtrede ind i skidtet og det er ikke til at rense væk. Fisk er der heller ikke meget af, før sensommerens friskere strøm klarer vandet.

Men der er nok at lave for fiskerne endda. Dels tager det tid at gøre bådene klare, de har jo ligget ude også om vinteren og trænger til en ordentlig omgang, dels skal de store bundgarn efterses, hvilket er et enormt arbejde, da flere af bådelagene har op til syv bundgarn hver. Pælene skal også efterses, de nye spidses til og afbarkes, og en del af de ældre skal sorteres fra og ophugges.

STAMTAVLE OVER SLÆGTEN ASSER – OLSEN

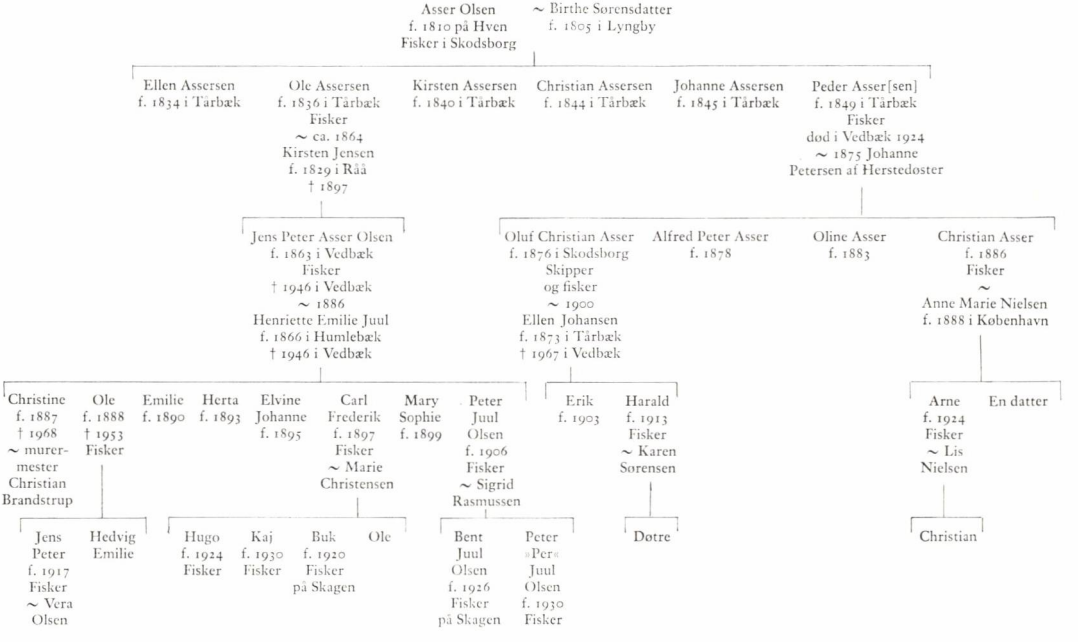

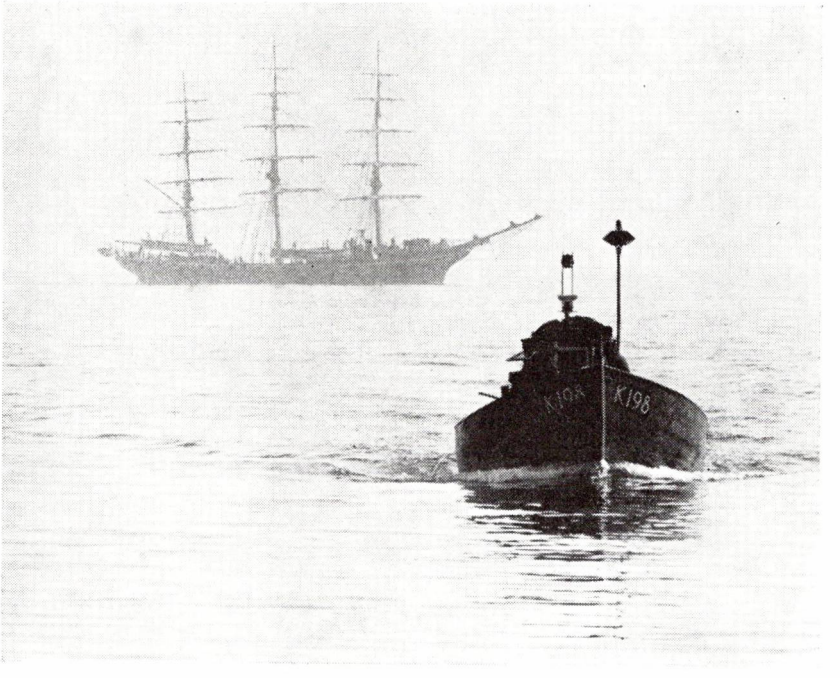

Med skoleskibet *»Danmark«* som malerisk baggrund stævner *»Helga«* imod havn. *Johannes Jørgensen* og sønnen *Bent* havde den morgen god fangst af skrubber, der hovedsageligt fiskes i det sene forår, i modsætning til rødspætterne, der tages, mens vandet endnu er koldt.

Så i august begynder ålefiskeriet. Året går sin gang. Rytmen er den samme, som den altid har været, for fiskerne må bøje sig efter naturens orden.

Spørger man så disse mænd, der dagligt bakser for at tjene til føden, som er sikre på, at udgifterne melder sig, men mindre sikre på, om fortjensten er stor nok til at få det til at balancere – spørger man dem: »Kunne I tænke jer at være andet end fiskere?« »Aldrig i livet!« Svaret vil komme prompte.

Vedbækfiskerne er født med saltvand i årerne.

FORTEGNELSE OVER VEDBÆKFISKERNES BÅDLAG 1970

	nr.	Båd	Br. tons		år
Karl Olsen Peter Juul (Olsen) Hugo Olsen Per Juul Olsen	257 370 125	Hjorten Fortuna Freja	5.79 7.32 7.40	bygget bygget bygget	1940 1952 1965
Jens Peter Olsen Ole Olsen Harald Adser	400 72	Anne Lise Vera	7.55 7.69	bygget bygget	1959 1964
Karl Madsen Jørgen Nielsen	185 217	Ørnen Falken	7.69 6.13	bygget bygget	1965 1931
Johannes Jørgensen Bent Jørgensen	198	Ulla	8.24	bygget	1957
Arne Adser Helge Jønsson	159	Laura	7.54	bygget	1960
Werner Johansen (Gl. Holte)	370	Fortuna	7.32	bygget	1952

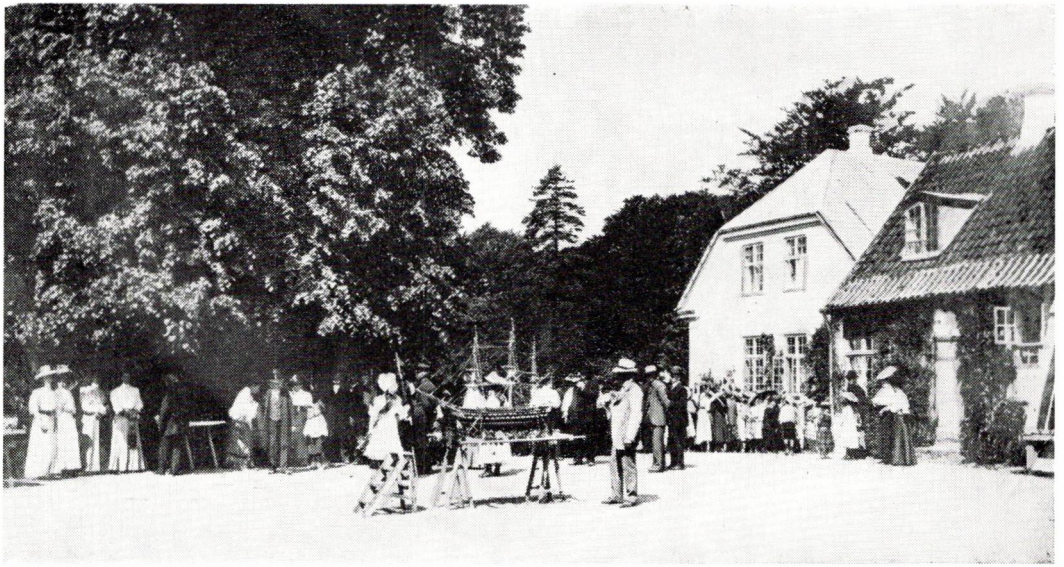

En dejlig junidag i 1908 fandt en mindeværdig begivenhed sted i Vedbæk. Direktør Chr. Holm, »Sølyst«, havde ladet bygge et kirkeskib, »Dronning Marie«, der skulle ophænges i Vedbæk Kirke. Murermester Chr. Brandstrup fortæller, at han som ung mand overværede begivenheden, der vakte stor opsigt i byen. Den lille kreds af indbudte sognerådsmedlemmer, fiskere og skolebørn samledes på gårdspladsen foran »Sølyst«, hvor der var dækket op med vin og kransekage.

Chr. Brandstrup genkender på billedet til højre for skibet direktør Chr. Holm, til venstre med høj hat snedkermester Peter Nielsen, Per Nilen, som han kaldtes. Bag ved skibet til højre for den hvidklædte dame står fisker Jens Peter Olsen, der senere blev Chr. Brandstrups svigerfar. Skibet blev i et festligt optog båret af fire fiskere igennem byen op til den lille kirke i skoven bag Enrum Slot.

»Dronning Marie« var tre år om at blive bygget og rigget. Se i øvrigt Søllerødbogen 1962/63 s. 49.

Frederik VII og Skodsborg

Af Roar Skovmand

I året 1852 købte Danmarks daværende konge, *Frederik den Syvende,* landstedet *Skodsborg.*

Den 44-årige konge var efter to pinligt mislykkede prinsesseægteskaber i 1850 blevet viet til *Louise Rasmussen.* Det skete, som man siger, til venstre hånd. Fra bryllupsdagen var hendes titel *lensgreviinde af Danner.* Ingen af dem kunne lide at bo i residensstaden. Kong Frederik var friluftsmenneske. Han elskede at ride, jage, fiske og grave i kæmpehøje. Grevinde Danner følte sig ilde tilpas i det snævre København, hvor den fornemme verden i etagerne ikke ville kendes ved hende, og hvor hver kælder gav genlyd af sladder. Anderledes i Skodsborg! Her var der frit og friskt, en stemning, svarende til den, digteren *Christian Winther* et par år senere udløste i vers:

Her kan jeg frit
ånde luft i min lunge,
alt her er mit
og om alt tør jeg sjunge;
vandre i drømme,
stærke og ømme,
høre, hvor bølgerne runge.

Winthers digt er skrevet på Møen, men det var hans svigerfar, murermester *J. H. Lütthans,* der havde ejet Skodsborg sidst, før kongen købte det.

Nogle af de tidligste billeder, man har af Frederik den Syvende som prins, fremstiller ham som friluftsmenneske. Maleren *J. L. Lund* har

Billede 1

fanget den lille, knap fireårige dreng på vandring i slotsparken. Han er i hvid kjole med pufærmer, benklæderne er mamelukker. Han har fundet nogle jordbær, som han anbringer i kjoledragtens nederste fold.

Ligheden med faderen, *Christian den Ottendes* ansigtstræk og skikkelse er ikke påfaldende. Derimod slægter han tydeligt moderen på. En ukendt kunstner har omkring 1835 gengivet hendes træk i en marmorbuste, der ligesom Lunds maleri findes på Jægerspris Slot.

Billede 2

Den livsglade og frejdige *Charlotte Frederikke,* prinsesse af Mecklenburg Schwerin, havde betaget *Christian Frederik,* den senere Christian den Ottende, ved hans første besøg i Schwerin, da han kun var sytten år. De blev tidlig gift, men ikke lykkeligt. Charlotte Frederikke var overfladisk, lunefuld og upålidelig. Hendes ydre træk var nærmest plumpe, men de hindrede hende ikke i at virke som hjerteknuser. Blandt hendes erobringer var komponisten *Edouard du Puy,* kendt for sit lystige sangspil »Ungdom og Galskab«. Deres forbindelse førte til prinsessens bortvisning og ægteskabets opløsning. Efter nutidens psykologiske vurdering må Frederik den Syvendes moder betegnes som psykopat. Nogen anden vurdering kan ikke anlægges på hendes søn.

Billede 3

Som man ser ham her på hans yndlingsmaler *J. V. Gertners* maleri fra 1851, tog han sig ud, da han købte Skodsborg. Det er majestæten, man møder her. Præsten *H. J. M. Svendsen,* der lærte kongen at kende under udgravningerne i Jelling 1861, blev spurgt, om det ikke var ham ubehageligt at komme sammen med kongen. Han svarede: »Der er to personer i Frederik den Syvende: en sjover og en konge. Taler man til sjoveren, så svarer sjoveren, men taler man til kongen, så svarer kongen. Det har jeg altid gjort, og derfor kommer jeg godt ud af det med Hans Majestæt!«

Frederik den Syvende kunne, når situationen krævede det af ham, opfylde en konges repræsentative forpligtelser i usædvanlig grad. Når

1 Prins Frederik Carl Christian som barn, malet af J. L. Lund 1811. Jægerspris Slot.

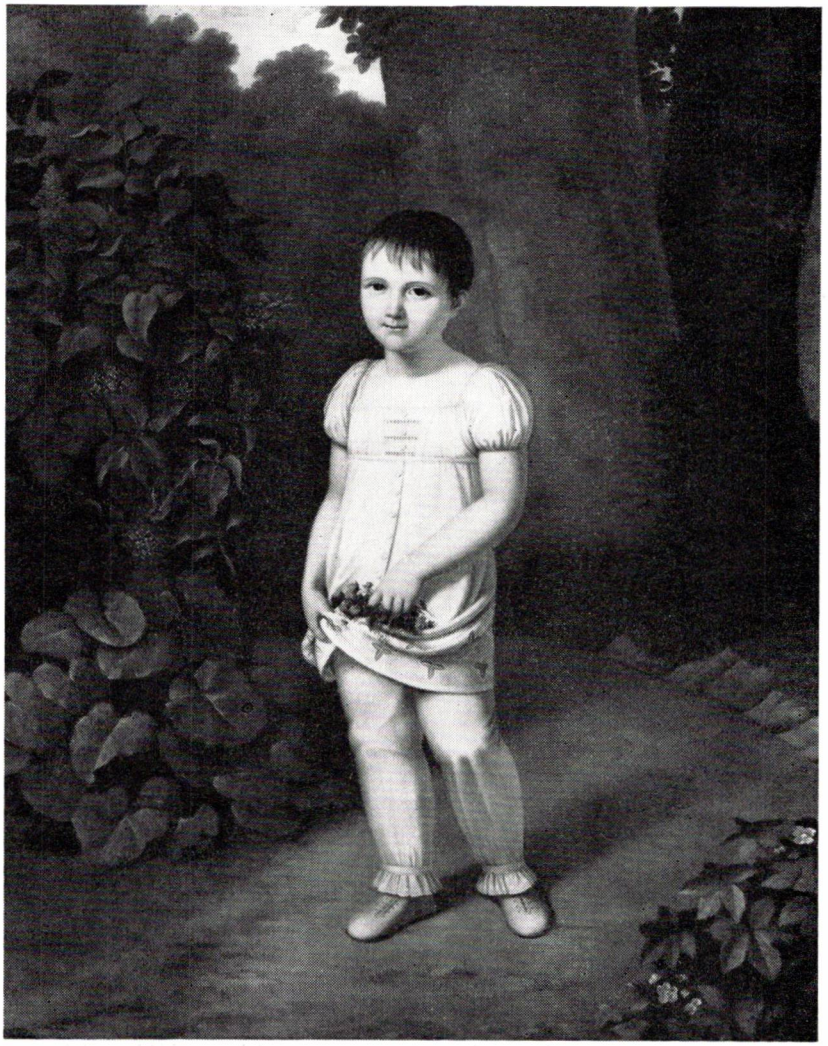

2 Prinsesse Charlotte Frederikke, marmorbuste af ukendt kunstner omkr. 1835. Jægerspris Slot. Ole Woldbye fot.

han talte fra Christiansborgs balkon til folkeskarerne på slotspladsen, kunne hans stemme høres, så der kom ekko tilbage fra husmurene på den anden side kanalen. Han havde, sagde en af de hofmænd, der senere bedømte ham kritisk »noget af det gamle nedarvede kongedømmes sikkerhed« (J. P. Trap). Men han var ligesom moderen lunefuld og upålidelig, forfalden til udsvævelser og drik fra sin tidlige ungdom.

Billede 4

Den, der holdt ham oppe og hindrede ham i helt at forsumpe så længe som muligt, var – *grevinde Danner*. Her ses hun på *David Mo-*

3 Kong Frederik den Syvende, malet af J. V. Gertner 1851. Jægerspris Slot.

nies' Jægerspris-maleri i sin brudedragt, som hun bar, da biskop *Mynster* viede hende til kongen i Frederiksborg Slotskirke. Bispinden skrev til sin datter om hendes toilette, at hun var »i mørkeblåt fløjel, udskåren kjole og klare ærmer og en brilliantbroche«.

I 1861, over ti år senere, malede Gertner sit store portræt af »Kong Frederik den Syvende i sit arbejdsværelse på Christiansborg og gemalinde lensgrevinde Danner«. Af maleriet, som hænger på Jægerspris, fik kongens kabinetssekretær, gehejmekonferensråd *J. P. Trap,* et fotografi, der nu findes på Det kongelige Bibliotek. Under dette foto-

Billede 5

4 Grevinde Danner, malet af David Monies 1850. Jægerspris Slot.

5 Frederik den Syvende og grevinde Danner i kongens arbejdsværelse på Christiansborg, malet af J. V. Gertner 1861. Jægerspris Slot.

grafi har Trap noteret: »Jeg var indbuden til at være tilstede ved malningen. Grevinden gjorde så mange bemærkninger ved sit portræt, at Gertner udbrød: 'Det er i sandhed ikke mig, der maler, det er Deres Nåde, der maler gennem min hånd'. Maleriet blev også, hvad ligheden angår, derefter. Hendes ansigt blev for langt, kartoffelnæsen blev for smal. Hans Majestæt ligner virkelig noget; navnlig har den altid kapriciøse Gertner gengivet ret godt det fjottede i kongens øje, der altid fremkom, når han så på sin herskerinde. Grevinden ville have havt, at der foran kongen skulle ligge et kort over Slesvig – hun ville have sin del i 'Det skal ej ske', da kongen jo har en spørgende attitude. Jeg rådede til at frafalde denne ide og at lægge et kort over Jægerspris foran kongen til minde om hans godhed mod sin hustru. Det blev dog også accepteret men atter opgivet. Jeg tror den bog man ser er en del af Frederik den Femtes Atlas.« I baggrunden ser man kongens oldsager gemt i et stort skab, i forgrunden »Dina«, en af grevindens frygtede bidske hunde.

Efter denne række præsentationsbilleder af personerne, som de selv ønskede at ses, skal vi se på nogle realistiske fotografier. Det var langt sværere dengang end nu at forskønne folk på fotografier. Man kunne ikke tage øjebliksbilleder, og man var endnu ikke øvet i retouche. I Frederik den Syvendes arbejdsværelse på Jægerspris, der endnu står som det stod i kongens tid for mere end hundrede år siden, hyggede han sig med sine 80 piber eller med fiskeri fra tårnkabinettet, hvorfra hans fiskestang kunne nå ned i voldgraven foran slottet. Når han kastede blikket hen på sit skrivebord med dets »løvefødder og gesvejsninger« (for at citere en af Hostrups håndværkersvende), så han på en opsats sin kones billede. Det er et koloreret fotografi, som supplerer Monies' maleri. Det afslører fyldigere former, men står ikke tilbage for maleriets skikkelse i værdig holdning og efter tidens smag elegant toilette. Louise Rasmussen havde jo ikke blot en fortid ved

Billede 6

6 Grevinde Danner. Koloreret fotografi fra 1850'erne. Jægerspris Slot.

balletten, men også som modehandlerinde i Vimmelskaftet efter læretid i damemodernes centrum, Paris.

»Han trænger til en moder, og det vil jeg være for ham«, havde grevinde Danner sagt om kongen ved den tid, de blev gift. At de havde hyggelige stunder sammen skal også fremgå af et par fotografier taget samme år, som Gertner malede sit flotte repræsentationsbillede. Et af dem viser parret placeret i et ejendommeligt møbel, som

Billede 7 og 8

7 Frederik den Syvende og grevinden, fotograferet af J. Petersen, Odense. Jægerspris Slot.

blev kaldt en »confidence«, et ord, der betyder fortrolighed, hvilket møblet også her synes at indbyde til. Kun synes kongen at have besvær med at få plads til sit korpus i sin halvdel af dobbeltstolen.

Billede 9

Kort efter grevindens død i 1874 blev der fremstillet et mindeblad, der gengiver scener fra grevindens liv som kongens hustru. I midten ses vielsen i 1850, i hjørnerne foroven de to slotte, som kongen købte

8 Frederik den Syvende og grevinden en confidence. Fot. på Jægerspris Slot.

til sin Louise. Til venstre Skodsborg, købt 1852, til højre Jægerspris købt på grevindens fødselsdag to år senere. Under billedet af slottene ses scener af hverdagslivet, sejltur på Øresund og haveidyl i Jægerspris Slotspark. Endvidere er afbildet afsløringen af Frederik den Syvendes rytterstatue ved Christiansborg, hvor man ser hans enlige enke i slotsvinduet til venstre, og forneden grevinden i sorg ved kongens

9 Mindeblad over grevinde Danner med scener fra hendes liv. Kgl. Bibl.

dødsleje og ved hans kiste. I midten forneden ses hendes egen ligsten på gravhøjen ved Jægerspris Slot.

Det fornemste mindested for Frederik den Syvende og hans gemalinde er Jægerspris Slot, i det ydre en bygning med tårne og tinder, der har stået uforandret siden midten af 1700-årene, i det indre gemakker med tapeter, møbler og malerier, anbragt i midten af 1800-årene. På første sal er der endnu adgang til grevindens kabinet, som det var indrettet i hendes sidste år. På væggen ser man malerier af de mænd, som næst kongen stod hende nærmest: kammerherre *Carl Berling,* landdrost *L. N. Scheele* og gehejmearkivar, konferensråd *C. F. Wegener,* kongens historiker. Under disse malerier ser man grevindens chatol, der blandt andet rummer hendes sjældne samling af fotografier.

Billede 10

Billede 11

Berling, som på dette fotografi ses sammen med kongen i en afslappet situation, var Louise Rasmussens første elsker. Da hun fik en søn med ham, måtte hun forlade balletten. Men Berling stod fra sin barndom kongen nær, og da også kongen allerede som prins fattede kærlighed til Louise, afstod Berling hende villigt til ham. Han har, sagde kongen bramfrit, ofret »det højeste, man kan ofre for en ven«. Kongen satte sin stilling ind på, at han ville ægte hende. »Hende til kone, eller jeg er ikke konge mere«, erklærede han til ministrene. Og de måtte bøje sig.

Forholdet vakte forargelse i samtiden, en forargelse, svarende til den, der opstod snart hundrede år senere, da kong *Edvard den Ottende* af England ægtede Mrs. *Simpson.* Det kostede ham hans krone. Men Danmark kunne ikke undvære sin konge. Det stod uden tronfølger, og et tronskifte ville uvægerligt bringe rigets sikkerhed i fare. Var situationen opstået i dag, ville selv Ekstrabladet have været forarget. Vel næppe over den besynderlige erotiske trekant: kongen-Louise-Berling; men over dens økonomiske og politiske virkninger. Berling var nemlig kongens privatsekretær og blev senere generalkasse-

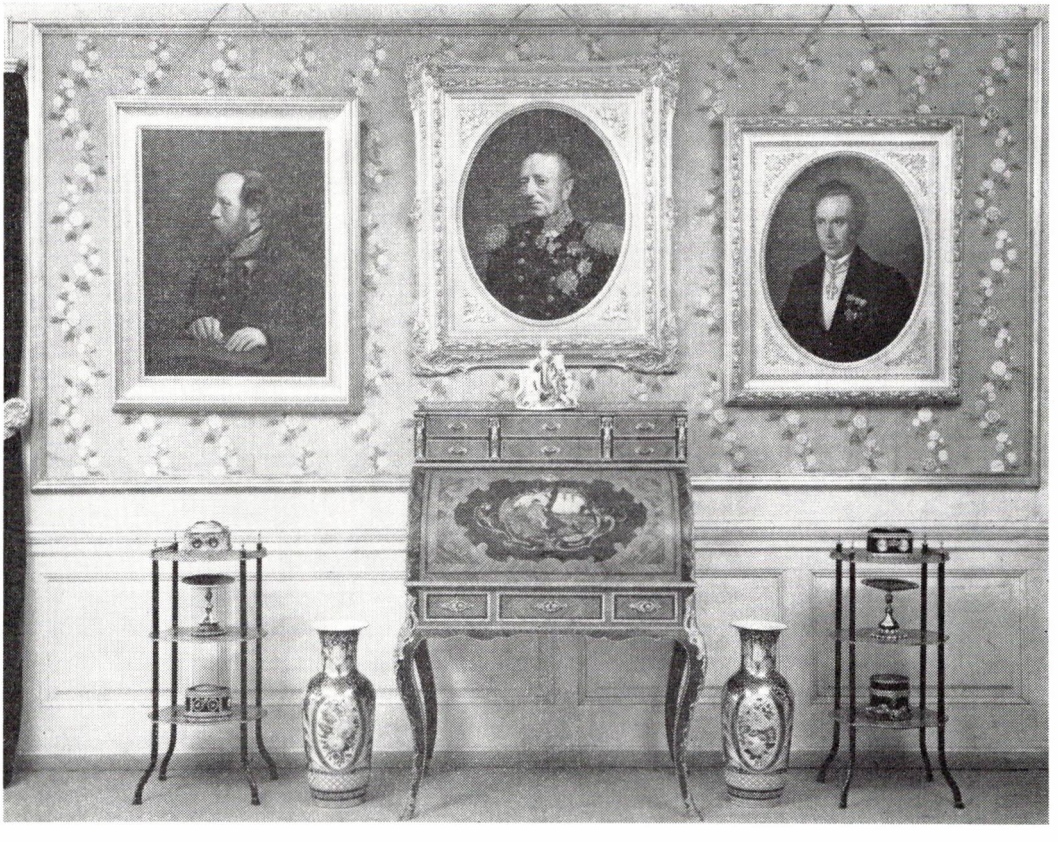

10 Fra grevinde Danners kabinet på Jægerspris Slot. Oven over chatollet udført af møbelsnedkeren C. B. Hansen 1854 hænger Gertners malerier af Carl Berling og L. N. Scheele samt Johannes Jensens af C. F. Wegener. (Woldbye fot.)

11 Frederik den Syvende og Carl Berling. Retoucheret fotografi. Jægerspris Slot.

Billede 12

rer for civillisten. Det medførte en sammenblanding af rigets, kongens, Berlings og grevindens finanser, der med rette vakte kritik. Hertil kom en indblanding fra Berlings og grevindens side i de politiske forhold, blandt andet med økonomisk støtte til Bondevennernes fører, som ikke kunne skjules og fremkaldte de andre partiers foragt.

Billede 13

Ved siden af Berling var den mand, der stod kongen nærmest, pudsigt nok hans rideknægt *Anders Petersen,* her afbildet på maleren *Carl Suhrlandts* billede, hvor livsadelknægten ses ved Frederiksborg Slot sammen med kongens yndlingshest »Perlen« og hunden Rolla. Billedet hænger på Jægerspris. Trap fortæller i sine erindringer, at Anders en aften havde glemt at stryge flaget foran kongens telt i Skodsborg, og kongen opdagede det næste morgen. Anders fik en ordentlig overhaling af kongen. Men han tog det roligt: »Herregud, Deres Majestæt, er det nu værd at gøre sådant et væsen, fordi en gam-

mel karl har fået sig en donnert en aftenstund? Det har Deres Majestæt jo så tit fået!« Så var alt forladt! En gang som prins pralede Frederik den Syvende med, at han havde gennemredet en lang allé på ingen tid. »Den var en mil lang, ikke sandt, Anders?« »Jo, Deres Kongelige Højhed, frem og tilbage!«

Den slags bramfri bemærkninger kunne netop Anders tillade sig. Kongen kunne selv være hyggelig og afslappet, når han var ude i det fri som det ses på dette fotografi, hvor man har indtegnet et veldækket bord med mange karafler. Ved bordet er kongen omgivet af grevinden og hendes hofdame, frk. *Arentz*. I baggrunden står officerer fra adjudantstaben. En af kongens adjudanter, hans jagtkaptajn *Carl Irminger*, har i sine 1971 offentliggjorte optegnelser om kongen skrevet, at det må siges til grevindens ros, »at hun i almindelighed afholdt kongen fra at nyde spirituosa, og hun havde en sådan magt over ham, at det ikke faldt ham ind at drikke brændevin, når hun var tilstede; derimod er det min og de fleste af kongens omgivelsers mening, at grevinden ikke så så nøje på, at kongen nød en del mere end sædvanligt ... når hun ved kongens assistance ville sætte et eller andet – en intrige eller deslige – igennem ...«

Billede 14

Men helt i sit es var han, når han tog ud på rejser i landet med grevinden. I landbefolkningen var der ikke den uvilje mod grevinden som i hovedstaden. Hun støttede jo Bondevennerne. Selv kørte kongen forrest i åben vogn i al slags vejr, bagefter fulgte grevinden i lukket landauer. *N.F.Niss'* lithografi fra sommeren 1861 viser kongens og grevindens »festlige ankomst til Gribsvad kro« på Fyn. På en af disse rejser kørte grevinden som her i lukket vogn, mens konferensråd Wegener sad ved kongens side, iført en lysegul olietøjs regnfrakke med en stor hætte i nakken og tilmed en færøhue, som kongen havde befalet ham at tage over hovedet. Ved en æreport uden for Grenå blev optoget modtaget af stedets præst. Han hilste kongen, men ville også vise grevinden opmærksomhed. Henvendt til den person, der sad ved

Billede 15

12 Trekanten, anonym satirisk tegning, formentlig fra 1850'erne.
Ejer: Lektor F. Michelsen.

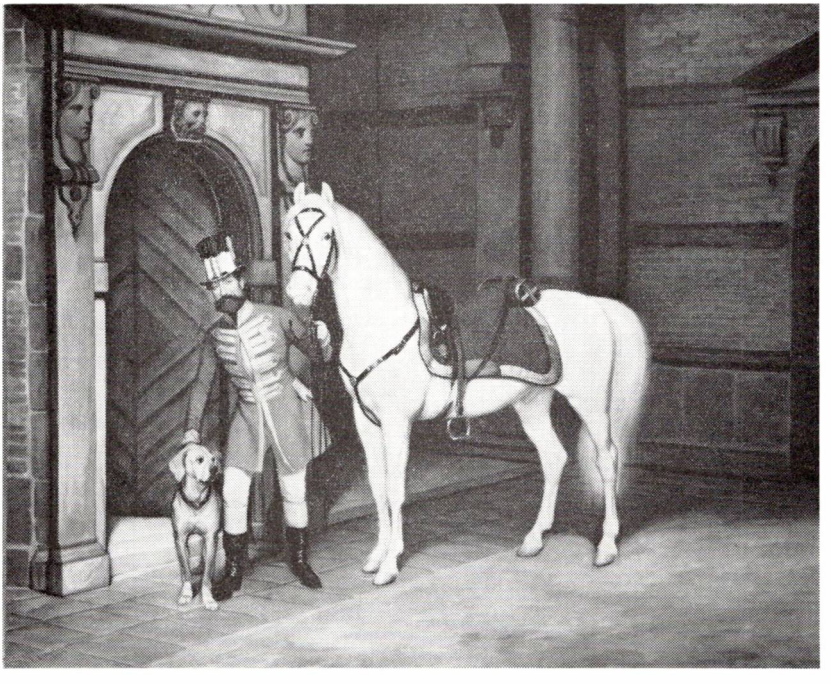

13 Kongens rideknægt Anders Petersen med hesten »Perlen« og hunden »Rolla« ved Dronningetrappen på Frederiksborg, malet af Carl Suhrlandt 1859.
Jægerspris Slot.

14 Frokost i det frie. Ved bordet kongen, grevinden og frk. Sophie Arentz.
I baggrunden officerer fra adjudantstaben.
Retoucheret fotografi på Jægerspris Slot.

kongens side, udbrød han: »Men også for dig, hulde kvinde ved hans side, nedbeder vi himlens ...« Længere kom han ikke. Kongen afbrød ham: »Det er jo ikke grevinden. Det er konferensråd Wegener!«

Den slags optrin huede ikke grevinden, der i det hele taget var meget nærtagende. Hun betroede sig til sin dagbog, som er bevaret i hendes kabinet på Jægerspris. På en side står, skrevet i 1853: »Mit Hjerte er fuldt, Mismod hviler over mit Sind idag, og hvorfor er jeg ikke elsket? O tilgiv mig min Gud, lad mig ikke blive utaknemlig!!« I april 1854 tilføjer hun: »Mange Maaneder ligge imellem den paabegyndte Dagbog som ligger for mig, men om jeg endogsaa i dette Tidsløb kunne have havt en stor Deel forskjellige Begivenheder at nedskrive, saa ville Hovedpunctet, min egen indre Anskuelse og Tænkemaade stedse være den samme; denne er ikke i denne Mellemtid bleven forandret, og jeg seer stedse Alt med samme Øine. Dog har denne Vinter været meget haard for mig, og jeg har en Følelse som om jeg i de sidste 4 Maaneder er bleven 10 Aar ældre, med saadan Vægt hviler Øjeblikkets Alvor over mig. Vigtige Tildragelser, uberegnelige i deres følger for min dyrebare Fritz, har jeg oplevet ...«

Billede 16

Det, der bekymrede grevinden her, var ikke blot, at hun ikke var elsket, men at hendes mand, kongen, hvis valgsprog var »Folkets Kærlighed, min Styrke«, havde fået et stokkonservativt ministerium, der satte folkets kærlighed på spil. I disse tunge timer søgte ægteparret trøst i Skodsborg, hvor de gerne opholdt sig i det tidlige forår, og ofte blev til langt hen på sommeren.

Billede 17

Omkring 1860 har den tyske kunstner *A. Nay* udført et lithografi, der viser Skodsborg set fra søen. I forgrunden til venstre ser man kongens nye i England indkøbte skrueskib »Falken«. Bag skibet ser man Palæet, som kongen havde købt i 1852 og med den kongelige bygningsinspektør *P. Kornerups* hjælp fået udvidet, så det fik tretten vinduesfag og støbejernsbalkon. Her havde grevinden sine gemakker. Til højre i billedet ses det nuværende »Hotel Rex«, en spise- og recep-

15 Kongens og grevindens ankomst til Gribsvad Kro 1861.
Lithografi af N. F. Niss. Kgl. Bibl.

tionssal, som kongen lod opføre, hvor der havde stået et mindre hus. »Dette blev«, skriver Trap i sine erindringer, »i et par år, før kongen døde, ombygget til den underlige vanskabning af en bygning, der efter kongens eget rids er opført af *Nebelong* i form af et skovldampskib«. Den dag i dag kan man inden for Badesanatoriets kompleks bese den rummelige rotunde med højtsiddende vinduer, hvor sommerhoffets tafler blev indtaget. Kongen selv boede hverken i palæet eller salonbygningen. Han opslog sit telt ude i haven mellem de to bygninger. Her forestillede han sig, siger Trap, at han lå i felten mod landets fjender. Men det var ikke noget primitivt telt. Irminger har i sine optegnelser oplyst, at teltet i Skodsborg »var foret med mange forskellige lag af regntætte stoffer. Der var to nette værelser deri. Det lå på et nogle fod ophøjet terræn med bræddegulv og gulvtæppe og var i alle henseender lige så hyggeligt og lunt, som om det havde været et hus«. I et tilstødende telt lå kammertjeneren og garderobebetjenten. »Da kongen lå i telt til hen på efteråret, blev dette hyppig opvarmet ved at afbrænde spiritus, eau de cologne eller deslige, hvorved der også i teltet var en behagelig temperatur. I det forreste værelse i teltet var skrivebord, sofa, lænestole etc., og dette var kongens arbejdsværelse, hvor referater og audienser afgjordes.«

Når den drømmerige nat var overstået, kunne kongen næste morgen promenere med grevinden på den fredelige Strandvej. På en smuk tegning, som Københavns Bymuseum har af *H. G. F. Holm* fra 1852, ser man en enkelt hestevogn og en vejfarende, der foran palæet ærbødigt hilser på det høje par og måske venter sig en skilling til gengæld.

Billede 18

De officielle pligter kedede kongen, især de politiske. Han henviste til, at hans livlæge havde befalet ham kun at bruge »få og sjældne dage« til regeringsforretninger. De af dr. *Harald Jørgensen* udgivne statsrådsprotokoller viser dog, at kong Frederik i kolerasommeren 1853 fra begyndelsen af juni til slutningen af september afholdt alle

16 Blad af grevinde Danners dagbog fra 1853-54.
Jægerspris Slot.

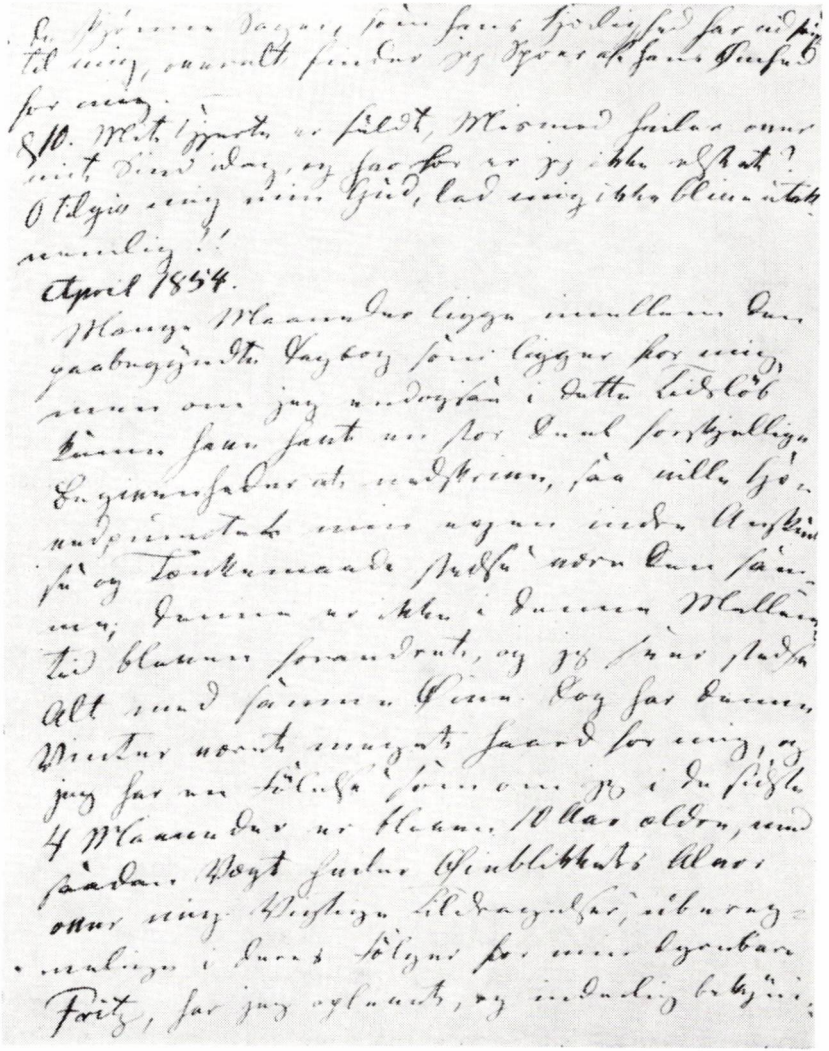

April 1854.

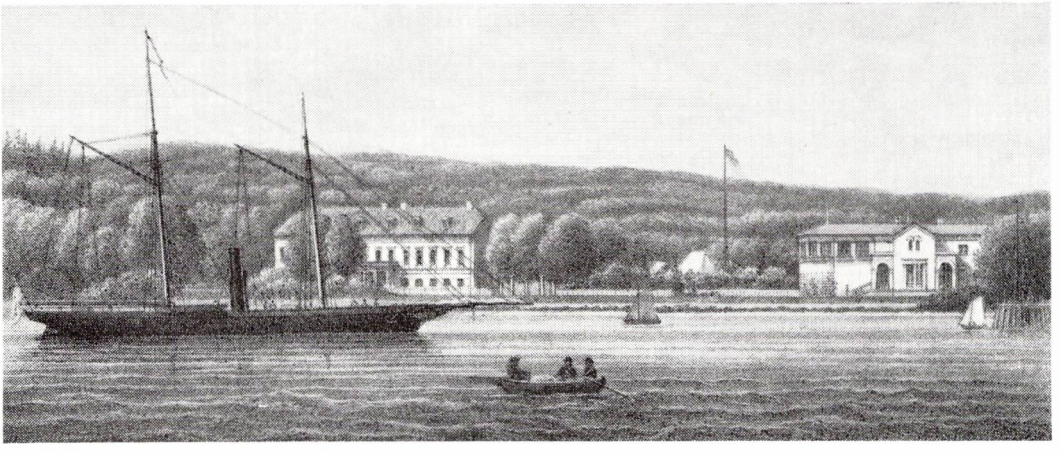

17 Skodsborg set fra søen. Lithografi af A. Nay omkr. 1860.

statsrådsmøder, i alt 18, på det lille jagtslot i Dyrehaven, Eremitagen. Møderne var ikke altid lige hyggelige. Det konservative ministerium under *A. S. Ørsteds* ledelse gennemførte en forfatning, der gjaldt for den dansk-tyske helstat, hertugdømmerne indbefattet. Junigrundloven fra 1849 blev indskrænket til kongerigets indre anliggender. Måden, det skete på, var ikke efter kongens hoved. I statsrådsprotokollen fra den 18. juli 1854 står indført: »Det ville være Hans Majestæt for svært at bære, hvis han gjorde noget, som stred med hans tilsagn til det danske folk«. Men hans regering havde på det tidspunkt afskediget fremtrædende oppositionsførere fra deres embeder og anlagt sag mod aviser, der kritiserede ministeriet. Derved svejsedes dets modstandere sammen: Bondevenner og Nationalliberale. De havde henvendt sig til kongen, præget en medalje til ham og indbudt ham til grundlovsfest ved Eremitagen. Festen den 5. juni 1854 samlede 25.000 mennesker. Men kongens demokratiske sindelag stak ikke

Billede 19

dybt, hans holdning var usikker og uden styrke. De grundlove, der blev forelagt eller besluttet ved statsrådsmøderne på Eremitagen og andre kongelige slotte, gav ikke genklang til de hurraer, der lød for kongen fra folkemængden på Eremitagesletten.

Kongen havde selv været urolig ved tanken om, hvad grundlovsfesterne i hans nærhed kunne føre til. Derfor havde han allerede i maj 1854 fået sin og grevindens ven, gehejmeråd Scheele, til at opsøge den tidligere krigsminister fra martsministeriet, oberst *A. F. Tscherning* i Ørholm for at få denne bondevenneführer, der stod forstående over for helstatspolitikken, til at hindre voldsomme demonstrationer ved festerne. Tscherning frygtede nu ikke for voldsomme demonstrationer, men da festerne i landet var godt overstået, aflagde han 2. juli om morgenen kongen et besøg i Skodsborg. Kongen bragte ham til sæde i sofaen i teltet, og de fik en lang samtale om kongens genvordigheder med ministeriet Ørsted. Bagefter, inden gongongen kaldte til frokost, hilste gæsten på grevinden. Tscherning sagde, at han kunne forstå, at kongen havde gennemgået sure dage. Grevinden svarede: »Ja, tilvisse, de sureste, tror jeg, siden oprørets udbrud. Han vidste her ikke, hvorhen han skulle vende sig.«

I sommeren 1854 blev fra juni til midt i september alle statsrådsmøder på nær to afholdt på Eremitagen, næste sommer var der fra august til begyndelsen af oktober syv statsråd på Eremitagen. Men allerede i 1855 var et af møderne henlagt til Skodsborg, og fra september 1857, da receptionssalen var opført, blev der ikke længere holdt statsråd på Eremitagen. I de følgende somre blev der jævnlig holdt statsråd i Skodsborg; i sommeren 1863, Frederik den Syvendes sidste sommer, blev alle statsrådsmøder, fra maj til september, holdt i Skodsborg. I alt er der i Frederik den Syvendes regeringstid holdt henved et halvt hundrede statsråd på Eremitagen eller Skodsborg. Det var store dage for denne egn, når ministrenes ekvipager kom rullende ud ad den støvede Strandvej.

Men disse statsråd kedede og trættede kongen. De adskilte sig fra vore dages lige så kedelige statsrådsmøder ved at handle om stort og småt. Lad os tage det sidste statsråd på Skodsborg, det tredjesidste kong Frederik ledede, 9. september 1863. Her drøftede man bl. a. udenrigsministeriets budget, udskrivning af magasinkorn samt hø og strå i Holsten, strafformildelse for hor og andre forbrydelser, bevilgelse af skilsmisser, tilladelse til fremstilling af vinånd, forholdsregler til at undgå påsejling, sammenkaldelse af rigsdagen. Kongens ytringer er som regel indskrænket til: Hans Majestæt bifaldt allernådigst denne indstilling. Og intet i protokollen lader ane, at Danmarks rige er i yderste fare for angreb fra de tyske stormagter, det angreb, der kom året efter, 1864.

Men hverken ministrene eller kongen var uvidende om faren. For at værne sig mod den sluttede Frederik den Syvende tidligt et nært personligt venskab med *Carl den Femtende*, fra 1859 Sveriges og Norges konge.

Billede 20

I mange hjem hang lithografiet fra 1862, der viste de to nordiske »brødrekonger« ved hinandens side. De mødtes gerne på Skodsborg. Kong Carl var, siger Trap, »en i sandhed smuk mand, bredskuldret, bredt bryst, endnu smækker, kraftigt mørkeblondt hår og skæg, velvilligt udtryk i øjet og i det hele af opvakt udseende, men urolig i højeste grad, ikke i stand til at vedligeholde en samtale.« Men kong Frederik fyldte meget godt ved sådanne lejligheder, fortsætter Trap. »Han havde en vis ro i sin fremtræden, noget af det gamle nedarvede kongedømmes sikkerhed, som både kong Oscar (den Første) og senere end mere kong Carl savnede, hans ansigtsfarve var smuk, og ved sommertid var han brun af solens skin på de dagelange fisketure, hvilket klædte ham godt.«

Billede 21

Men når de to konger kom sammen, gruede ministrene for, hvad deres urolige fantasi kunne udklække. En regnfuld julidag i 1863 aflagde den svenske konge med sine to brødre et daglangt besøg på

18 Strandvejen ved Grevinde Danners Palæ i Skodsborg, tegnet af H. G. F. Holm 1852. Københavns Bymuseum.

Skodsborg. Den svenske gesandt, grev *Henning Hamilton,* havde aftalt med sin konge, at der ikke måtte tales politik. Men ud på eftermiddagen fik han at vide, at den danske førsteminister, *C. C. Hall,* var tilkaldt og bedt med til taflet. Forinden var der drøftet nordisk alliance med kong Carl og tronfølgeren, prins *Oscar.* Kong Carl var gået så vidt, at han havde lovet at stille med 20.000 mand fra Sverige og Norge til forsvar for Danmarks Eidergrænse, om det blev nødvendigt. Få dage senere besøgte prins Oscar, den senere *Oscar den Anden,* et nybygget dansk krigsskib og udtalte håbet om, at dette skib med kraft ville møde »Danmarks fjender, som også er vore«. Det var uansvarlig tale, som den svenske regering ikke kunne eller ville leve op til, men den opflammede krigslysten i Danmark, og kong Frederik tvivlede ikke på, at hjælpen fra Sverige og Norge nok skulle komme, når tiden var inde.

Dagen efter det før omtalte kedsommelige statsråd var kong Frederik i gang med sin yndlingsbeskæftigelse: en arkæologisk udgravning. Han var nu træt af at fiske torsk og flynder i Sundet og af ferskvandsfiskeriet i Skodsborgs havedam. Fiskene i denne park, fortæller Trap, var sudere og aborrer, som var indkøbt i snesevis. »Det var et ynkeligt syn at se kongen sidde dag ud og dag ind med snøren i hånden« sammen med sine ledsagere. Også i dammen ved Hjortekærhuset blev der indsat sudere. Det var her, kongen spurgte skovfogeden, da han havde fisket en tid; hvordan kan det være, at det nu ikke bider mere? Skovfogeden spurgte: Hvor mange har Deres Majestæt fanget? Der blev talt efter, og resultatet var 73. Der skulle dog være 27 endnu, bemærkede skovfogeden!

Men ved de arkæologiske udgravninger var der tit bid. Kongen var en begavet amatørarkæolog, hvis udgravningsberetninger og tegninger vurderes højere af nutidens arkæologer end af samtidens. Undersøgelsen her overværede han dog fra en magelig stol, hvor han sad og røg sin lange pibe, således som det ses på *Magnus Petersens* tegning

Billede 22

DEN 5te JUNI 1854.

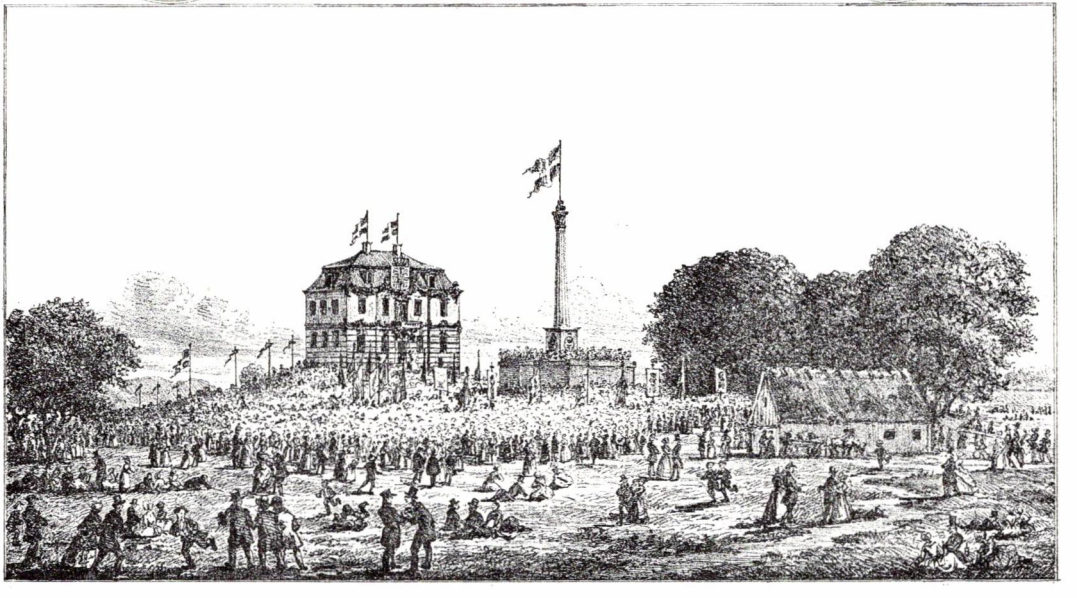

„Mit Folk skal være frit"— saa Kongen talte;
Og ærlig løste han sit Kongeord:
Vor Lov blev til, og Mend til Things kaldte,
Og Staten styret i dit nye Spor.
Da skjød der Spirer frem, som lovet Grøde,
Saar trofast Kogt de fik og Plov og Ploe;
Da straalte Landet som i Morgenrøde,
Og Folket aandede op som af en Drøm.

Men Aar bergik.— Idem vandt Løven Sygdom,
Og mangen Spire Blad og Blomst har sat;
Men nu paa Himlen teres Skyer mørke,
Og Mangen alt troer tabt vor Friheds Skat.
Hvo tør da rave den!— Nom lad os vende
Vor Kraft med ham og æske ham til Bryst!
Ak, mindre farlig er den ydre Fende
End den, vi huse i vort eget Bryst.

Har vi vor Frihed taabt og sandt benyttet?
Har vi med Troedigt Mod den Veien brudt?
Har vi med ung Troskab den beskyttet?
Har vi med Ædle gjort hvad den har budt?
Nej, alltior ofte har vor Flugt vi svøget;
Og gammel Vane har os a. forladt;
Mens Aver kun trolugtvegted paa sit Øget,
Det Fædres Ære blev i Støve sat.

O see, hver Dannemark er en Sager Kvindes,
Med Bølgeknaben om den runde Barm,
Med Bølgelokker bølgende om Kinde,
Med Mindets blanke Skjold paa kraftfuld Arm:
Skal hun Skvindens Kjortel atterbære
Og see paa sine Sønner op med Blu?
Nej, Nej! Vor Friheds Fender skal vi bære;
Vi er frit og dygtigt Folk endnu!

C. Plougs.

Boeck & Hansens Forlag Enkeltvigt.
L.N. Neuvart Smiede.

19 Mindeblad om grundlovsfest ved Eremitagen 5. juni 1854. Kgl. Bibl.

20 Kong Carl den Femtende og Frederik den Syvende.
Lithografi fra 1862. Kgl. Bibl.

21 »En tente cordiale«. Frederik den Syvende og Carl den Femtende i telt på Ljungbyhed 1860, tegnet af Fritz von Dardel. Fot. i Nordiska Museet, Stockholm.

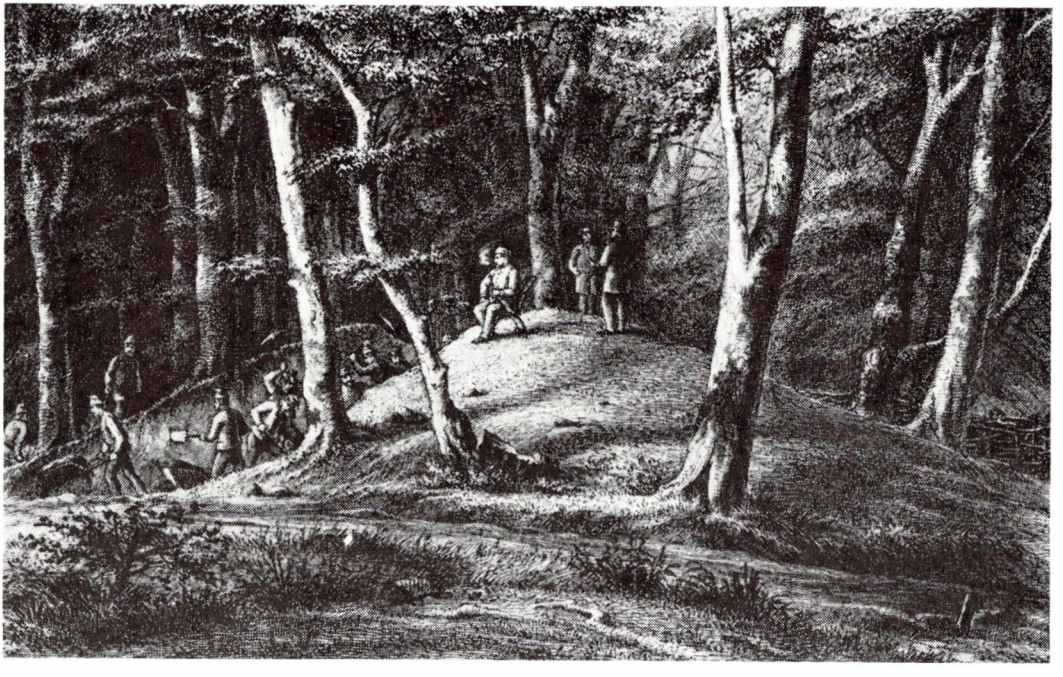

22 Frederik den Syvende undersøger en gravhøj i Skodsborg, tegnet af Magnus Petersen 1863. Nationalmuseet.

af udgravningen i Skodsborg. Men han sprang op fra sin plads, da pludselig en guldbelægning på et skjold glinsede i stensætningen. Uheldigvis kom der i det samme et bud og meldte kongen af Grækenlands ankomst. Kong Frederik lod sig imidlertid ikke anfægte. Han sendte sin kabinetssekretær af sted for at tage imod *kong Georg* og ledsage ham op til højen.

Bronzealdershøjene i Jægersborg Hegn var dog for intet at regne mod kongegravene, som han med flid lod undersøge. Særlig store forventninger nærede han, da han lod iværksætte en undersøgelse af *Kong Gorms Høj* i Jelling i sommeren 1861. Tegneren og arkæologen *J. Kornerup* har lavet en række festlige tegninger, der findes på Jægerspris, i Frederiksborgmuseet og i Nationalmuseet. På en af dem ser man kongen sidde på højen i en lænestol, der synes flyttet lige ud fra

Billede 23

23 Kong Frederik den Syvende lader bore i Gorm den Gamles høj i Jelling, tegnet af J. Kornerup 1861.

præstens dagligstue, mens udgravningens leder, *J. J. A. Worsaae,* med en karakteristisk håndbevægelse forklarer kongen, at han må neddæmpe sine forventninger til undersøgelsen. De øvrige herrer, lærde, militære og hoffolk, skutter sig i den jyske blæst.

Men kongen lader sig ikke narre. Han erklærer: »I *må* finde mig den gamle konge!« Også her fulgte grevinde Danner med. På en tredje af Kornerups tegninger ser man hende sidde på højen, mens kongen beser oldsager, og stedets almue beser kongen. Det sidste af disse billeder er forsynet med teksten: »Præsentation af oldsager, fundne i Gorm den Gamles høj«. Her ser man grevinden med fjerhat og stanglorgnet syne de oldsager, Worsaae har lagt frem for hende.

Men selv af udgravninger kunne kongen blive træt. De første somre i Skodsborg lod han og grevinden sig underholde af en ungarsk maler med det engelske navn *Eduard Young.* Han fik nok en højere stjerne end han fortjente, især hos grevinden, men hans tegninger viser glimt af dagliglivet i Skodsborg i disse somre. På en af dem, fra 1852, ser man kongen i hvilestilling efter dagens møje, atter her mere nænsomt end det næsten uhyggeligt realistiske fotografi i Det kongelige Bibliotek fra omkring 1860 af kongen foran grotten i Skodsborg Have. Det var en anselig drypstensgrotte, han havde ladet opføre af sten, hentet i Schlesiens drypstenshuler. Udvendigt var grotten beklædt med lava og kalksten. I 1858 – fortæller Trap – fejrede man grundlovsdagen ved at spise i denne grotte med den herlige udsigt over Øresund. Hans Majestæt rystede efter nogle glas grundlovsbyrden af sig og gav et knips med fingeren, der betød, at der skulle serveres champagne. Glassene kom frem, men uden champagne. Hendes nåde, der altid vogtede på kongens sundhed, havde givet et andet tegn, som også blev forstået. Men så greb kaptajnen fra »Falken«, *Christen Hee Møller,* ind. Han sagde, at dagen havde stor betydning. »Hvad da?« spurgte kongen. »Det er grundlovsdag!« »Aa, skidt«, var det kongelige svar. Men så var der en anden i selskabet, som sagde, at det var dagen for

Billede 24

Billede 25

24 Kong Frederik den Syvende, tegnet af Ed. Young i Skodsborg 1852. Kgl. Bibl.

25 Frederik den Syvende i Skodsborg, hvilende i hjørnet af en bænk.
Fot. i Kgl. Bibl.

slaget ved Dybbøl i Treårskrigen, hvor en af gæsterne havde været med. Det hjalp, og champagnen kom frem.

»Da jeg var nær ved at synke«, sagde kongen engang, »holdt Louise mig oppe!« Det var sandt, og et rørende eksempel på dette, er en lille ubehjælpsom farvelagt tegning af Young fra sommeren 1855. Kongen var styrtet med hesten på vej fra Skodsborg til København og måtte en tid holde sengen i sit telt i Skodsborg Have. På tegningen ser man grevinde Danner læse højt for sin syge mand, vel en af tidens lette underholdningsromaner. Hun hyggede om ham, og kun i hendes nærhed følte den svage konge sig tryg. I hendes selskab nød han tilværelsen på det beskedne landsted i Skodsborg. Dagen efter at udgravningen af kæmpehøjen, der ses på Magnus Petersens tegning, var færdig, rejste kongeparret til Glücksborg. Kongen kom aldrig tilbage.

Omslagets bagside

Efter kongens død i november 1863 beholdt grevinden de to slotte Jægerspris og Skodsborg samt sin vinterbolig i København til sin død i 1874. Jægerspris blev ved hendes testamente en velgørende stiftelse. Skodsborg blev solgt ved auktion, men bygningerne og grotten står tilbage som en historisk seværdighed i Søllerød kommune.

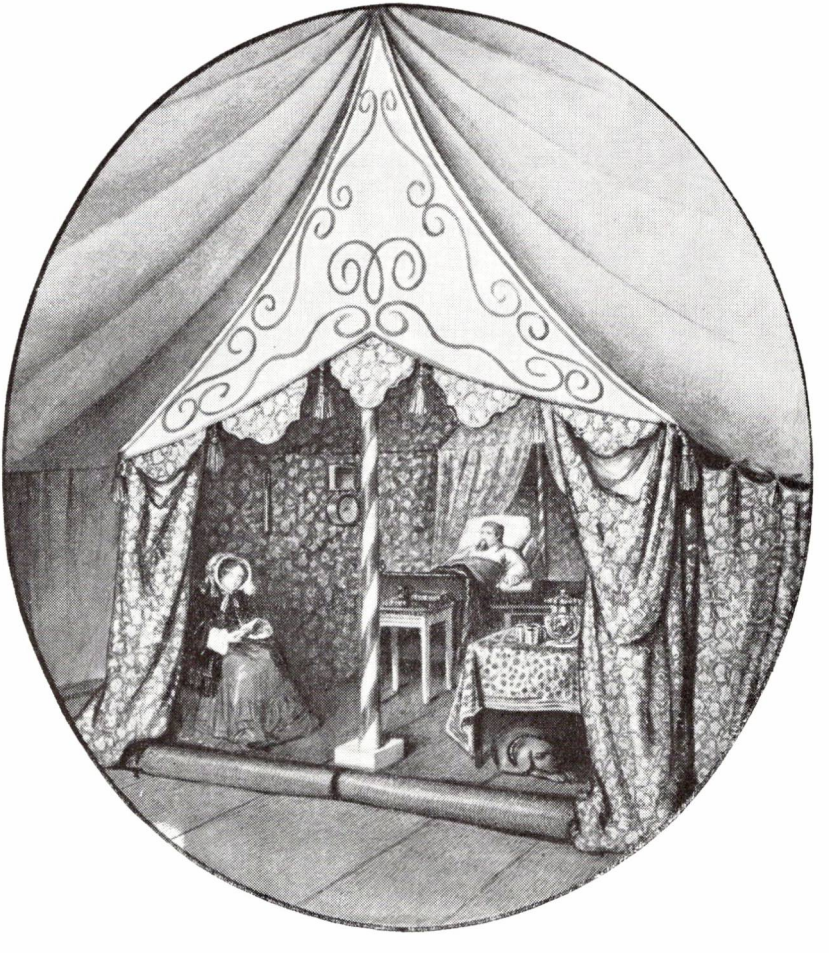

26 Grevinden og kongen i teltet i Skodsborg, farvelagt tegning af Ed. Young 1855. Jægerspris Slot.

Årsberetning 1969-70

Ved Roar Skovmand

Skillelinjen i årsberetningerne fra *Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune* følger naturligt de årlige generalforsamlinger, der i de senere år ikke har kunnet rummes i Søllerød Kros hyggelige lokaler. Både i 1969 og 1970 har generalforsamlingerne været henlagt til Hotel Marina ved Vedbæk Havn.

Generalforsamlingen den 6. maj 1969 havde samlet henved 200 deltagere. Ligesom foregående år blev landsretssagfører *Erik Stubgaard* valgt til dirigent. Formanden, professor, dr. phil. *Roar Skovmand,* aflagde en beretning, hvis indhold i hovedtræk er gengivet i Søllerødbogen 1969.

Efter at formandens beretning var godkendt, aflagde kassereren, kommunekasserer *O. Guldborg* årets regnskab. Det balancerede med 47.860 kroner, og kassebeholdningen var nået op på 21.490 kroner (forrige år 17.517). Men trods dette smukke resultat var det sidste gang, kommunekasserer O. Guldborg kunne få decharge for selskabets regnskab. Efter at den ny kommunal- og skattelovgivning har stillet stærkt øgede krav til ham som kommunekasserer, har han ment at måtte frasige sig sit hverv i selskabets bestyrelse. Som tegn på selskabets vækst anførte han, at regnskabet, da han for femten år siden overtog kassererposten, balancerede med 3.000 kroner! Formanden takkede både kommunekasserer Guldborg og selskabets sekretær, direktør *Poul Aage Andersen,* der også havde set sig nødsaget til at fratræde, for deres ihærdige indsats for selskabet.

Af de to bestyrelsesposter, der herved var blevet ledige, blev den ene besat med første suppleant, professor, arkitekt *Palle Suenson*, den anden med fru *Ady Rechnitzer*, medens lærer *Ib Jensen* blev valgt til 2. suppleant, idet skoledirektør *H. Holm*, der ikke nu ønskede valg til bestyrelsen, flyttede fra 2. til 1. suppleantplads. De øvrige valg var genvalg.

Problemet med besættelsen af posterne som sekretær og kasserer blev løst ved, at stadsbibliotekar *Annalise Børresen* varetager den første, direktør *R. Henriksen* den anden, begge efter ønske kun »indtil videre«. Men det kan tilføjes, at næste års generalforsamling opmuntrede dem til fortsættelse ved at udtrykke påskønnelse af den energi, hvormed hvervene var varetaget. Trods fortsatte prisstigninger har det været muligt, både i 1969 og 1970, at opretholde kontingentet på 20 kroner. Det skyldes især væksten i medlemstallet, der nu er steget til over 800.

Efter generalforsamlingen holdt auditør *Torben Topsøe-Jensen*, forfatter til bogen om Strandvejen, »Fem mil langs Øresund«, et fængslende foredrag om dette emne, illustreret med en dobbelt række lysbilleder. Den ene række viste fortidens, den anden nutidens Strandvej. Nutidsbillederne var optaget i farver af ingeniør *Werner Ruff*, som her gentog successen fra sin jubilæumslysbilledserie: på to lærreder samtidig at vise den samme lokalitet med mange års mellemrum. Trods nutidsbilledernes tekniske kvalitet måtte tilskueren dog tit sukke: Ak, hvor forandret ... I sit referat af aftenen i Søllerød Tidende 14. maj 1969 skriver *Ady Rechnitzer*, at man »var således i stand til på samme tid f.eks. at vise strækningen ved »Lokeshøj« ud for Frydenlundsvej som den så ud for hundrede år siden, da den vide udsigt fra markerne ud over Øresund og den fredede høj bragte landskabet og Sundet i nær kontakt med hinanden – og så nu, hvor høje træer ganske skjuler både høj og udsigt«.

Årets næste store møde var sensommerudflugten søndag den 31. august. Den gik efter indbydelse af professor *Palle Suenson* og fru *Ulla Suenson* til deres ejendom Rygård. Om besøgets forløb har *Ady Rechnitzer* berettet i Søllerød Tidende 3. september 1969, hvorfra her anføres nogle linjer:

»På sommerens sidste søndag mødtes næsten 250 medlemmer af Historisk-topografisk Selskab ... i tindrende eftermiddagssol på Rygårds rummelige brostenslagte gårdsplads.

Gårdens ejere, professorparret Palle Suenson, var værter for den store forsamling, og ved vejrgudernes velsignelse kunne man indtage en forfriskning i det frie, omgivet af græssende heste og muhende kvæg.

Arrangementets højdepunkt var imidlertid den orientering, Palle Suenson gav forsamlingen, inden vandringen i de naturskønne omgivelser begyndte ...

I sin takketale til professorparret udtalte foreningens formand ... bl.a., at man her havde sikret et enestående landskabeligt område på 360 tdr. land, og at »gårdejer« Suenson, der er formand for *Fonden for Bygnings- og Landskabskultur*, med sit initiativ havde været med til at skabe værker, hvis perspektiver rækker meget langt ud i fremtiden.«

Om selskabets publikationsvirksomhed kan meddeles, at Søllerødbogen 1969, der udkom i maj 1970, afslutter 4. række, der strækker sig fra 1962 til 1969. Fremtidige årbøger vil udkomme som selvstændige bøger uden fortsat paginering.

Endvidere har selskabet i december 1969 udsendt *Gunnar Sandfelds* rigt illustrerede erindringsbog »Dreng i Holte« i 2000 eksemplarer. Den er blevet solgt over hele landet og har givet anledning til, at mange gamle billeder er blevet overladt lektor Sandfeld og billedarkivet. Til bogens udgivelse blev der ydet et tilskud fra Sparekassen for Lyngby og Omegn på 10.000 kroner. Bogen kan erhverves til

favørpris af selskabets medlemmer. – Hertil kommer selskabets nyeste publikation, der kom kort før jul 1970, dr. phil. *Knud Voss:* »Bygningskunst i Søllerød 1670-1970« med fotografier af fabrikant *Hans Christensen.* Dette fornemme billedværk med 78 illustrationer er ligeledes trykt i 2000 eksemplarer og er billiggjort ved støtte fra Søllerød Kommunes Kulturudvalg.

Generalforsamlingen i 1970 fandt sted den 9. juni på Hotel Marina og efterfulgtes af et foredrag af formanden om Frederik VII og Skodsborg, ledsaget af lysbilleder. Årets sensommerudflugt gik søndag den 30. august 1970 til Biblioteksparken i Nærum, hvor NESAs harmoniorkester musicerede under *Poul Ivan Møllers* ledelse med solotrompetisten *Knud Hovaldt* og operasangerinde *Marianne Roepstorff* som solister. Også denne musikfestival var begunstiget af strålende solskin.

Litteratur om Søllerød Kommune

Tillæg 1970

Ved Finn Slente

Den i 1968 af Søllerød Kommunebiblioteker udgivne bibliografi *Litteratur om Søllerød Kommune*, bd. 1-2, udarbejdet af J. B. Friis-Hansen og Finn Slente, vil stadig blive ajourført ved årlige tillæg i Søllerødbogen.

INDHOLD

Blandede skrifter 2660-62
Samfundsforhold 2663-71
Opdragelse og undervisning 2672-81
Fritidscentre 2681
Forsikring og forsorg 2682-83
Topografi 2684-92
Naturforhold 2693-94
Industri og erhverv 2695-2714
Landbrug 2697-98
Skove 2699
Søfart 2700-01
Bagerier 2702
Knivfabrikation 2703
Beklædningsindustri 2704-05
Jernbanebygning 2706
Kloakanlæg 2707-12
Renovation 2713-14
Arkitektur og byplanlægning 2715-17
Musik 2718
Sport 2719-21
Skønlitteratur 2722
Historie og arkæologi 2723-25
Personalhistorie 2726-31
Slægts- og familiehistorie 2732

Enkelte bøger og artikler, som er udkommet i 1968 eller 1969, men først nu er kommet redaktionen i hænde, er medtaget her; nyopdagelser af litteratur af ældre dato er planlagt registreret i et 5-års supplement til bibliografien, der samtidig kumulerer de da udgivne årlige tillæg. Nye udgaver af bøger er taget med, mens nye oplag i reglen kun optages, hvor det foregående oplag er udkommet for mindst 25 år siden. Periodica, der stadig udkommer, er anført i nedenstående fortegnelse, også i tilfælde, hvor de er startet før 1968. Anmeldelser, der indeholder korrektiv eller supplement til det anmeldte, indgår i bibliografien, hvor det er skønnet rimeligt.

Ved bøger udkommet i 1970 – i enkelte tilfælde 1969 – er anført internationalt standardbognummer (ISBN), hvor et sådant findes. Hvor en bog både findes indbundet og hæftet eller i flere indbindinger er ISBN anført på bogen i billigste udstyr; de øvrige ISBN kan findes i Dansk Bogfortegnelse.

Ved snævrere emner er der henvisninger til tidligere numre i bibliografien; *tillæg nr. 0-2297a* findes i »Litteratur om Søllerød Kommune«,1968, bind 1, side 360-370, *tillæg nr. 2315-2384* findes i Søllerødbogen 1968, side 369-377, *tillæg nr. 2385-2659* i Søllerødbogen 1969, side 421-445 og *tillæg nr. 2660-2731* findes her side 128-135. I øvrigt tilrådes det at benytte registerbindet til bibliografien udgivet 1968.

BLANDEDE SKRIFTER

2660 [Søllerødbogen]. Register til Søllerødbogen IV Række. 1962-1969. Ved Finn Slente.
Søllerødbogen 1962-1969. Række 4, [tillæg], side I-XXVII.
ISBN 87 87113 00 7.
Registre til Søllerødbogen 1942-47, se nr. 558.

2661 *Andersen, Poul A.*
Danske topografiske exlibris. Helsingør, [1970]. 212 sider, illustreret.
ISBN 87 87003 13 9.
Side 162-163: [Søllerød Kommunebiblioteks exlibris, tegnet af kunstmaler Peter Holm. Forfatterinden Mathilda Mallings exlibris, tegnet af kunstmaler Adolph Larsen, med motiv fra Elmehus. Nærumgaard Børnehjems Bogsamlings exlibris, tegnet af kunstmaler Fritz Kraul].

2662 Søllerød Nyt. Udgiver: De Berlingske Omegnsblade A/S. 1970- . Årgang 1- .
Udkommer ugentlig. Årgang 1 nr. 1 udkom 3. december 1970.

SAMFUNDSFORHOLD

2663 Bogen om storfamilierne. Af Flemming Andersen, Ole Stig Andersen og Anne van Deurs. 1970. 189 sider, illustreret.
ISBN 87 7496 025 3.
Side 37-60, jævnfør side 144-146, 151-152, 159-161: Trørød. [Trørødvej 39].
Trørødhus, se også nr. 98a, 99; tillæg 2401-06.

2664 Statistisk Årbog for København, Frederiksberg og Gentofte samt Omegnskommunerne. 1970. Årgang 49. Udgivet af Københavns Statistiske Kontor. 1970. 390 sider, illustreret, 1 kortbilag.
ISBN 87 7024 015 9.
Omslagstitel: Københavns Statistiske Årbog.
Med dansk og engelsk tekst.
Tidligere årgange, se nr. 104.

2665 Borger i Søllerød. Udgivet af de konservative vælgerforeninger i Søllerød Kommune. Redaktion og tilrettelægning ved a.p. markedsføring [ved Aage Petersen]. [1970]. 64 sider, 1 kortbilag, illustreret.

2666 Grundværdikort over Søllerød Kommune ved 14. alm. vurdering pr. 1. august 1969. Udgivet på foranstaltning af Statens Ligningsdirektorat. [1970]. 23 sider, illustreret.
Tidligere udgaver, se nr. 142a.

2667 Sokkelund herreds tingbøger. Udgivet af Landbohistorisk Selskab (Udvalget for Udgivelse af Kilder til Landbefolkningens Historie). Ved Ole Karup Pedersen og Karen Marie Olsen. Under tilsyn af C. Rise Hansen. 1957- .
Bind 1- . (Ældre Danske Tingbøger).
Bind 1-4, se nr. 151.
[Bind 5]. 1634-36. Hæfte 1. Ved Karen Marie Olsen. 1969. 64 sider.

2668 Kancelliets brevbøger vedrørende Danmarks indre forhold. [Bind 24]. 1644-45. I uddrag udgivne ved Johannes Jørgensen af Rigsarkivet. 1968. 638 sider.
[Tidligere bind, se nr. 211].
Side 57-58: [23. marts 1644. Missive til Niels Vind om, at Jochum Gans i Stubbemølle (Stampen) har afstået møllen til Søren Jensen].
Side 152: [12. november 1644. Åbent brev om, at Søren Jensen har fået bevilget Stubbemølle].
Side 224: [12. februar 1645. Missive til Niels Vind om, at der skal tilforordnes en rustvogn til at føre klæde til og fra Strandmøllen].
Side 382: [10. juli 1645. Afregning til Jacob Petz (Dreyer) på Nymølle for leverance, han har gjort].

2669 Protocol over Sogneforstanderskabets Forhandlinger for Birkerød Sognedistrict fra 1841-1863. Udgivet af Birkerød Egnshistoriske Studieklub. Birkerød, [1970]. 4+124 sider.
Side 45, 86: Ny Holte Kro, Rudersdal Kro og Rudegaard 1850 og 1857.

2670 Politivedtægt for Lyngby politikreds. 1969. 27 sider.
Afløser: Politivedtægt for Københavns Amts nordre Birk. (Nr. 245).

2671 Nyt fra Tjenestemandsforeningen. 1970- .
Ca. 4 nr. årligt.

OPDRAGELSE OG UNDERVISNING

2672 Præsentation af Nye Materialer i Skolebiblioteket. Udgivet af Søllerød Kommunes Skolebiblioteker. 1970- .
4 nr. årligt.

2673 Tavleklud. Ny Holte Skoles elevblad. 1970- .
Årgang 1- .
Tidligere skoleblade for Ny Holte Skole, se nr. 291-293.

2674 NB! Vangeboskolen. 1970- .
Udgivet af Skolenævnet. Meddelelser til Vangeboskolens elever og deres forældre.
Ca. 9-10 nr. årligt. (Nr. 1 udkom december 1970).

2675 *Holte Gymnasium*
Telefonbog 1970. [1970]. 4 blade + 10 sider.
Holte Højere Almenskole og Holte Gymnasium, se også nr. 22, 25, 310-328, 1731, 1732, 1927, 2082a, 2107, 2193a; tillæg 2433-39, 2623, 2630.

2676 *Søllerød Lille Skole*
En ny skolestruktur. Rapport. 1970. 2+18 blade + 13 bilag (15 blade).
Søllerød Lille Skole, se også nr. 332, 332a.

2677 *Centerskolen i Det Grønne Område*
Program. Dag- og aftenskolerne i Søllerød Kommune. 1969/70- . à 28 sider, illustreret.
Fortsættelse af: Aftenskolerne i Søllerød Kommune. Program. (Nr. 337).

2678 *[Bendix Knudsen, Povl]*
Breidablik indviet som højskole. Af pbk.
Højskolebladet 1970. Årgang 95, side 338.
Breidablik, se også nr. 343-344a, 736a, 1068 (»Sans peur«).

2679 *Manniche, Peter*
Rural development and the changing countries of the world. A study of Danish rural conditions and the folk high school with its relevance to the developing countries. By Peter Manniche and an international group of writers. Edited by James F. Porter. Trykt i København. Oxford 1969. 525 sider, 144 tavler, illustreret.
ISBN 0 08 011155 6 [i bogen fejlagtigt: 08 01155 6].
Side 497-499: Svend Erik Bjerre: The Rural Development College in Denmark. [Kongevej 195, Holte].
Rural Development College (U-landshøjskolen), se også nr. 345-345b: tillæg 2442.

2680 *Eiken, Thorkild*
Jamen kollegieliv er da storartet ... [Paul Bergsøe Kollegiet].
Alt for Damerne 1969, nr. 46, side 66-69, illustreret.
Paul Bergsøe Kollegiet, se også nr. 347-351a; tillæg 2392.

2681 Samarbejde over hækken. [Gl. Holte Beboerforenings plan om et fritidscenter].
NB! 1970. Årgang 1, nr. 39, side 39, illustreret.
Fritidscentre, se også nr. 2446.

FORSIKRING OG FORSORG

2682 *Nielsen, Viggo*
Tres år til glæde og gavn. [Ensomme Gamles Værn. Bl.a. om landkolonien Krogholmgaard i Trørød].
Otium 1970. Årgang 4, side 167-172, illustreret.
Krogholmgaard, se også nr. 370a-374a, 554, 731, 2218a.

2683 *Friehling, Jørgen*
Blinde-døve forsorgen i Danmark. Århus, 1970. 37 sider, illustreret.
Side 5-6, 35: »Solgavehjemmet« i Nærum. [Wesselsmindevej 9].
Solgavehjemmet, se også nr. 418, 418a.

TOPOGRAFI

2684 København og omegn fra luften. Tekst: Palle Lauring. Foto: Torkild Balslev. Tillæg til Berlingske Tidende 23. december 1970. 32 sider, illustreret.
Side 28-29: Furesø og Bagsværd Sø.
Side 30-31: Strandmøllen.

2685 Hvad man ser fra Toget. Nordbanen. Kjøbenhavn–Helsingør over Hillerød. [Optrykt efter nr. 598].
Bumletoget. Udgivet af Helsingør Jernbaneklub 1969. Årgang 2, nr. 5, side 6-9; nr. 6, side 7-10.
[Side 9: Holte Station].

2686 Hvad man ser fra Toget. Kystbanen. [Optrykt efter nr. 598].
Bumletoget. Udgivet af Helsingør Jernbaneklub 1970. Årgang 3, nr. 1, side 5-8.
[Side 7: Skodsborg og Vedbæk].

2687 *Hansen, Thorkild*
Pausesignaler. 1959. 121 sider.
Side 108-109: Evigheden. [Luknam].
Side 111-112: Sidst i april. [Store Kalv].
Optrykt med ændrede overskrifter i Thorkild Hansen: Rejsedagbøger. 1969. Side 74, 76.

2688 *Ragn-Jensen, Leif*
Dyrehaven. Tegninger af forfatteren. 1970. 128 sider, illustreret.
ISBN 87 14 27066 8.
Side 46-47: Stien langs Mølleåen.
Side 48-49: Mathildebroen.

2689 Sådan så fuglen Furesøen. [Luftfotografi]. (Dejlige Danmark). Af Lis Lipschitz og Torkild Balslev (foto).
Billed-Bladet 1970. Årgang 33, nr. 36, side 44-45, illustreret.

2690 Danske slotte og herregårde i billeder. Tekst og billedredaktion ved Aage Roussell. 1970- .
Bind 1- , illustreret.
Bind 2, 1970, side 37-39: Søllerødgård. Side 45-46: Dronninggård. Side 47-48: Gammel Holtegård. Side 49-50: Nærumgård. Side 51-52: Skodsborg. Side 53-54: Frydenlund.
ISBN 87 561 0252 6.

Enrum

2691 *Barlyng, Harry*
Enrum, dets historie og beliggenhed.
Odd Fellow Bladet 1970. Årgang 76, side 65-66.

Frydenlund

2692 *Bruun, Johan Jacob*
Novus Atlas Daniæ. Genudgivet [i lystryk efter originaludgaven 1761] med en efterskrift af Sv. Cedergreen Bech. 1970. 26 sider + 60 tavler.
ISBN 87 423 0019 3.
Tavle 40: Prospect af Det Kongl. Lyst Slott Frydenlund at see fra midten i Haugen Anno 1755 i Sædland. [Kobberstukket af Hans Quist].
Originaludgaven, se nr. 1704; dette kobberstik tillige trykt i nr. 777. Andre kobberstik efter Johan Jacob Bruuns tegninger, se nr. 1485.

NATURFORHOLD

2693 Fredningsdeklaration vedr. matr. nr. 2 ng Nærum by og sogn [Sletten mellem Nærumvænge og motorvejen]. [Ved Knud Gemzøe].
– sådan ligger landet. Danmarks Naturfredningsforenings årsskrift 1970, side 123, 125.

2694 Geologi og vandboring. Af Theodor Sorgenfrei og Ole Berthelsen. 2. udgave. 1970. 107 sider, 3 tavler, illustreret. (Danmarks Geologiske Undersøgelser, 3:31).
ISBN 87 421 0602 8.
Side 85: Boreprofil. [Henriksholms Allé 64a], Vedbæk. Udført 1935.
1. udgave, se nr. 828a.

INDUSTRI OG ERHVERV

2695 *Brüel & Kjær*
Oversigtskatalog. Elektroniske måleinstrumenter. [Ny udgave]. 1969. 32 sider, illustreret.
Ny udgave af nr. 990.

2696 *Danmarks Tekniske Museum*
Et besøg på Danmarks Tekniske Museum. 1966. 49 sider, illustreret.
Side 32-33: Paul Bergsøes laboratorium.
Ny udgave. 1969. Side 46-48.
Paul Bergsøes laboratorium på Koefoedsminde, se også nr. 1960-62a; tillæg 2530.

LANDBRUG

2697 Danmarks natur. Redaktion: Arne Nørrevang og Torben J. Meyer. 1967- . Bind 1- , illustreret.
Bind 8, 1970, side 9-34: Viggo Nielsen: Agerlandets historie. [Side 18, 23-28: Et oldtidslandskab i Geelskov].
ISBN 87 567 1267 7.
Oldtidsagre i Geelskov, se også nr. 1847, 1849; tillæg 2497.

2698 For fædrelandets bedre flor. Bidrag til Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs historie 1769-1969. Redaktion: Vagn Dybdahl. 1969. 427 sider, illustreret.
Side 83-139: Claus Bjørn: Jørgen la Cours arbejde i dansk landbrugs tjeneste. [Side 90-92 om landboskolens første år i Nærum 1867-68].
Også udgivet i Erhvervshistorisk Årbog 1968. Bind 19, specielt side 90-92.
J. C. la Cours Landboskole, se også nr. 999-1003.

SKOVE

2699 *Tage-Jensen, A.*
Kongens dyrehave der blev folkets.
Danmarks Natur 1970, april, side 2-6, illustreret.
Jægersborg Hegn, se også nr. 2688, 2723.

SØFART

2700 *Thomassen, P.*
Fiskebæk-Furesø. [Bl.a. om bådfarten på Furesø og Vejlesø].
Jernbanen 1969. Årgang 9, nr. 5, side 5-9, illustreret.

2701 *Thorsøe, S.*
»Svanen« – vor glemte nærhedsattraktion.
Historisk-Topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune. Årsskrift 1969. Årgang 2, side 6-22, illustreret.
Bådfarten på Furesø og Vejlesø, se også nr. 690, 1269a; tillæg 2471.

BAGERIER

2702 *Nærum og Omegns Andelsbageri a.m.b.a.*
Driftsregnskab [og] status 1959- .
à 5-7 sider.
Nærum og Omegns Andelsbageri, se også nr. 976; tillæg 2352.

KNIVFABRIKATION

2703 *Hansen, Thorkild*
Slavernes øer. 1970. 450 sider.
ISBN 87 00 38922 6.
Side 63: [Johan Lorentz Carstens, senere adlet Castenschiold, som ejer af Ørholm Le- og Skæreknivsfabrik 1742-47].

BEKLÆDNINGSINDUSTRI

2704 Hosen. Nærum Nylon. 1970- .
11 nr. årligt
Fortsættelse af: Nærum Nylon Nyt. (Nr. 1370).

2705 *Hovind, J.*
Systematik skabte en verdenssucces. [Nærum Nylon]. (Virksomheder med opdrift, 6).
Kontor-Nyt 1970. Årgang 22, nr. 237, side 13-18, 20, illustreret.
Nærum Nylon, se også nr. 982, 1369-1373.

JERNBANEBYGNING

2706 *Wessel Hansen, W.*
Lyngby-Nærum jernbane. Modernisering – rationalisering.
Jernbanen 1970. Årgang 10, nr. 2, side 6-7, illustreret.
Lyngby-Nærum Jernbane, se også nr. 1229a-31, 1246-59, 1399 m.fl.; tillæg 2524-26.

KLOAKANLÆG

2707 *Larsen, Leif*
Vi ødelægger Danmark. 1970. 127 sider.
ISBN 87 412 3280 1.
Side 37: [Mølleåplanen fra 1949].

2708 Foreløbig kendelse afsagt den 6.3.1968 i sag nr. 2/1966: Trørød hovedkloak i Søllerød Kommune angående forstærkning af ledningsanlæggene og nedlægning af 2 mindre renseanlæg ved tilslutning til Øresund-kloakkens renseanlæg i Vedbæk. [1968]. 15 blade. (Landvæsenskommissionen for Københavns Amts 1. område. Sag nr. 2/1966).

2709 Hovedkloak for Gl. Holte Nord i Søllerød Kommune. Berigtigelse til tillægskendelse afsagt 9.1.1969. [1969]. 5 sider. (Landvæsenskommissionen for Københavns Amts 1. landvæsenskommissionsområde. Sag nr. 1/65).

2710 Mølleåplanens opland i Søllerød Kommune. Kendelse angående fordeling mellem de interesserede kloakoplande af Søllerød Kommunes andel i udgifter til afløbsledningen fra renseanlægget og visse supplerende anlæg under renseanlæggets 2. udbygning, afsagt den 11/2 1969. [1969]. 11 sider. (Landvæsenskommissionen for Københavns Amts 1. landvæsenskommissionsområde. Sag nr. 8/68).

2711 Dronninggaard Hovedkloak i Søllerød Kommune. Kendelse angående revision af de i henhold til kendelse af 23.9.1938 og tillægskendelse af 13.6.1941 fastsatte bidrag og takster, afsagt den 22.5.1969. [1969]. 25 sider.

2712 Virum-kloakkens opland i Søllerød Kommune. Endelig kendelse afsagt den 20.6. 1969. [1969]. 9 sider. (Landvæsenskommissionen for Københavns Amts 1. landvæsenskommissionsområde. Sag nr. 10/1968).

RENOVATION

2713 *Søllerød Kommune*
Renovationsregulativ. [1969]. 10 sider.
Ny udgave af nr. 1430.

2714 Regulativ for vintervedligeholdelse og renholdelse af veje i henhold til lov nr. 140 af 25. marts 1970 for de af Søllerød Kommunalbestyrelse bestyrede veje og stier samt de i kommunen beliggende private veje og stier m.v. [1970]. 12 blade.

ARKITEKTUR OG BYPLANLÆGNING

2715 *Voss, Knud*
Bygningskunst i Søllerød 1670-1970. Med fotografier af Hans Christensen. [Udgivet af] Historisk-Topografisk Selskab for Søllerød Kommune. 1970. 191 sider, illustreret.
ISBN 87 87113 02 3.

2716 *Pedersen, Poul O.*
Modeller for befolkningsstruktur og befolkningsudvikling i storbyområder – specielt med henblik på Storkøbenhavn. [Licentiatarbejde]. 1967. 222 sider, illustreret. (SBI-Byplanlægning, 6).
2. oplag. 1970. ISBN 87 563 0003 4.

2717 *Gehrke Hansen, Albert*
Mødet mellem by og land.
Danmarks Natur 1969, 1. oktober, side 15-19, illustreret.
[Side 16, 18: Nærumvænge. Arkitekt: Palle Suenson].
Nærumvænge, se også nr. 1467, 1467a; tillæg 2325, 2356, 2545, 2715.

MUSIK

2718 [Kirkemusikaftener i Søllerød Kirke]. 1961- .
Programmer.

SPORT

2719 Ridecenter i Holte. [Holte Ride-Klubs nye ridehus på Holte Avlsgårds jorder. Arkitekt: Kai Palm].
Arkitekten 1970. Årgang 72, side A 190, illustreret.
Holte Ride-Klub, se også nr. 1758-60.

2720 S. B. Medlemsblad for Søllerød Boldklub. 1970- . Årgang 1- .
4 nr. årligt.

2721 Nyt fra Vedbæk Sejlklub. 1970- . [Årgang 1-].
Ca. 12 nr. årligt.

SKØNLITTERATUR

2722 *Muus, Flemming B.*
Bo & Co. [Ny udgave]. 1970. 92 sider.
ISBN 87 413 8405 9.
3 drenge afsporer et tysk transporttog ved Holte Station under besættelsen 1944.
Ny udgave af nr. 2273.

HISTORIE OG ARKÆOLOGI

2723 Bogen om Dyrehaven. Redaktion: Tekst: Niels Blædel, Iørn Piø. Billeder: Michael Malling, Gregers Nielsen. 1970. 359 sider, 1 kortbilag, illustreret.
ISBN 87 7496 212 4.
Side 145-160: P. V. Glob: Oldtidsspor. [Bl.a. om Frederik VII's udgravninger i Jægersborg Hegn 1858-63 og om oldtidsgravene på Solgårdsvej 9, Skodsborg].
Kortbilag: [Optryk af nr. 1011].
Oldtidsfund i Jægersborg Hegn, se også nr. 637-638, 1723, 1844, 1847-49, 1863-68, 2048; tillæg 2367.

2724 *Ræder, Jacob*
Danmarks Krigs- og Politiske Historie, fra

Krigens Udbrud 1807 til Freden til Jönkjöbing den 10de December 1809. 1845-52. Bind 1-3. [Rettelse af nr. 1880]:
Bind 1, side 108-121: [Englændernes landgang i Vedbæk 1807].
Bind 1, side 486-493: [Retssagen mod grev Schulin, etatsråd de Coninck og pastor Rønne].

2725 De så det ske under besættelsen. *»Gå til modstand«*. Af Per Eilstrup og Lars Lindeberg. 1969. 303 sider.
Side 208-209: Underjordiske fabrikker. [Bopas våbenværksted i Holte]. [Teksten er optrykt i uddrag efter nr. 1897].

PERSONALHISTORIE

Berg, Paul (1921-69) arkitekt

2726 *Krohn, Gunnar*
Paul Berg, 3.3.1921-5.6.1969.
Arkitekten 1969. Årgang 71, side 388, portræt.

Bergsøe, Paul (1872-1963) fabrikant, ingeniør
se nr. 1068-72, 1894, 1960-62a; tillæg 2530, 2696, 2732.

Drewsen, J. C. (1777-1851) landøkonom, industridrivende og politiker

2727 *Drewsen, J. C.*
Strandmøllen. Optegnelser. Fotografisk optryk [af nr. 2025]. 1970. 4+167 sider, 6 tavler. (Memoirer og Breve, 25).
ISBN 87 7226 009 2.

2728 *Iversen, Mogens*
[Anmeldelse af J. C. Drewsen: Strandmøllen]. Bogens Verden 1970. Årgang 52, side 552.
J. C. Drewsen, se også nr. 1348, 2025-36 m.fl.; tillæg 2026a.

Møller, Poul (1919-) landsretssagfører, fhv. finansminister

2729 *Møller, Poul*
Mennesker og meninger. 1970. 291 sider, illustreret.
ISBN 87 570 0509 5.
Side 266, 268: [Strandvej 289, Skodsborg 1959-66].

Nielsen, Christian (1877-1967) fabrikant

2730 *Mørck, Inga*
Christian Nielsen, Strandmøllen. Udgivet af Christian Nielsens Fond, Strandmøllen. 1970. 30 sider, illustreret.

Sandfeld, Gunnar (1908-) lektor

2731 *Blædel, Finn H.*
[Anmeldelse af Gunnar Sandfeld: Dreng i Holte. 1969].
Personalhistorisk Tidsskrift 1970. Række 15, bind 4 (= årgang 90), side 101-102.
Gunnar Sandfeld, se også tillæg nr. 2382, 2629, 2630.

SLÆGTS- OG FAMILIEHISTORIE

Bergsøe

2732 *Borup, Morten*
Det Bergsøeske familiearkiv i Det Kongelige Bibliotek og andre kilder til familien Bergsøes historie. Udgivet af Svend Bergsøes Fond. 1968. 121 sider.

Publikationer udgivet af
Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune

Søllerødbogen 1942 ff
Udkommer årligt. Gratis for medlemmer af Selskabet

Søllerød i Billeder
Gamle fotografier fra Søllerød Kommune
148 sider. 1967. I kassette: kr. 37.00

Gunnar Sandfeld: Dreng i Holte
Billeder og stemningsindtryk fra en svunden provinsidyl
159 sider + 44 billedplancher. 1969
Bogladepris: kr. 40.60
Medlemspris: kr. 30.40

Knud Voss: Bygningskunst i Søllerød 1670-1970
192 sider, illustreret. 1970
Indbundet. I kassette
Bogladepris: kr. 74.00
Medlemspris: kr. 52.00

Litteratur om Søllerød Kommune. En bibliografi. Bd. 1-2
Udgivet af Søllerød Kommunebiblioteker
500 sider, illustreret. 1968
Bogladepris: kr. 55.20
Medlemspris: kr. 46.00

Ekspedition af Selskabets publikationer:
Søllerød Kommunebiblioteker, Biblioteksalléen 1-5,
2850 Nærum. Telf. (01) 800486

Bestyrelsen for Historisk-topografisk Selskab
for Søllerød Kommune:

professor, dr. phil. Roar Skovmand, formand (tlf. (01) 80 33 38)
* stadsbibliotekar Annalise Børresen, sekretær (tlf. (01) 80 04 86)
* direktør R. Henriksen, kasserer (tlf. (01) 81 37 86)
registrator Bjørn Fabricius
boghandler Mogens Funch
forbundssekretær Hans Jørgen Jensen
* civilingeniør G. S. Jørgensen
journalist Ady Rechnitzer
ingeniør Werner Ruff
viceborgmester, ekspeditionssekretær Ulrik Schou
professor, arkitekt Palle Suenson

* redaktionsudvalget

Søllerødbogen 1970 er sat med Linotype Janson.
Papiret er Thai-Cote
og klicheerne er udført af Robert W. Peyraths Klichéanstalt.
Alle fotografiske nyoptagelser til artiklen om Vedbækfiskerne
er af Per Grubbe.
Den typografiske tilrettelæggelse af
Erik Ellegaard Frederiksen IDD.
Sat og trykt hos Poul Kristensen, Herning.

Eftertryk uden kildeangivelse er ikke tilladt.
Ved aftryk i større omfang må tilladelse indhentes gennem redaktionen.